

บทบาทสหภาพยุโรปต่อไทยเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2016 - 2022)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The European Union's Roles on Thailand in Achieving Sustainable Development
Goals (2016-2022)

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

บทบาทสหภาพยุโรปต่อไทยเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนา
อย่างยั่งยืน (2016 - 2022)

โดย

น.ส.ธีราพร ปทุมมาสูตร

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวรินทร์ สุพุทธิกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นได้ด้วยดีจากความกรุณาของท่านอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ดร. ญัฐนันท์ คุณมาศที่คอยแนะนำแนวทางการศึกษาวิจัย ให้คำปรึกษา รวมถึงสละเวลาคอยตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณกำลังใจจากครอบครัวที่มีส่วนช่วยในความสำเร็จในครั้งนี้ สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบคุณและชื่นชมตัวผู้เขียนเองที่มีความอดทนมุ่งมั่นกับการศึกษาครั้งนี้ นับตั้งแต่เริ่มตัดสินใจเข้าเรียนระดับปริญญาโทเมื่อสองปีที่แล้วมาจนถึงในวันที่สารนิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ และขอบคุณบรรดางานอดิเรกในชีวิตที่มีส่วนช่วยสร้างสมดุลความสุขระหว่างทาง ความสำเร็จครั้งนี้ถือเป็นอีกจุดสำคัญในชีวิตที่พิสูจน์การบริหารจัดการระหว่างการทำงาน การเรียน และการพักผ่อนได้เป็นอย่างดี

ธีราพร ปทุมมาสุตร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
1.4 สมมติฐาน	6
1.5 การทบทวนวรรณกรรม.....	6
1.6 กรอบการวิเคราะห์.....	12
1.7 การออกแบบการวิจัย.....	15
1.7.1 วิธีการวิจัย.....	15
1.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	15
1.8 การแบ่งบทการนำเสนอ.....	16
บทที่ 2 ประเทศไทยกับการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs	17
2.1 จุดเริ่มต้นของประเทศไทยกับการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs	17
2.1.1 การรับรองเป้าหมาย SDGs.....	17
2.1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานด้านเป้าหมาย SDGs.....	18
2.2 การปรับเปลี่ยนนโยบายให้รับกับเป้าหมาย SDGs	22
2.3 ความคืบหน้าของประเทศไทยต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs.....	25

2.4 อุปสรรคและข้อท้าทายของประเทศไทยต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs	28
บทที่ 3 บทบาทสหภาพยุโรปต่อไทยในการส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs....	29
3.1 พลวัตเชิงยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศของสหภาพยุโรปหลังเริ่มเป้าหมาย SDGs	29
3.1.1 กรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-EU PCA)	30
3.1.2 ยุทธศาสตร์ของสหภาพยุโรปเพื่อความร่วมมือในอินโด-แปซิฟิก (EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific).....	32
3.2 โครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การสนับสนุนของสหภาพยุโรป.....	33
3.2.1 โครงการจากสหภาพยุโรป	33
3.2.2 โครงการความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปและองค์กรอื่นๆ	34
3.3 ผลประโยชน์ของสหภาพยุโรปภายใต้การส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา.....	36
3.4 ข้อท้าทายของสหภาพยุโรปภายใต้สถานะผู้นำอำนาจเชิงปทัสสถาน	37
บทที่ 4 บทสรุป	41
บรรณานุกรม.....	45
ประวัติผู้เขียน.....	54

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศแปรปรวนที่ตอนนี้ได้รับการตระหนักและยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะประเด็นข้ามชาติ (transnational issue) เป็นวิกฤติที่ไม่ได้จำกัดอยู่ภายในรัฐใดรัฐหนึ่งตามเขตแดนทางการเมืองเท่านั้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนเกิดจากวงจรกิจกรรมการบริโภคเกินขนาดของมนุษย์ (Overconsumption)¹ นับตั้งแต่การขึ้นตอนการแสวงหาทรัพยากร เชื้อเพลิง วัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง การซื้อขาย การบริโภค ไปจนถึงขั้นตอนการจัดการของเสีย แน่แน่นอนว่าปัญหาที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นมนุษย์เองก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบจัดการป้องกันและแก้ไข ซึ่งการแก้ไขปัญหาก็เป็นลักษณะข้ามชาตินี้ต้องอาศัยการดำเนินงานของสถาบันระหว่างประเทศ (International institution) มาเป็นตัวกลางในการสื่อสาร สร้างความร่วมมือ ความตระหนักรู้ และทำหน้าที่เป็นตัวแสดงหลักในการกระตุ้นประเทศสมาชิกให้ดำเนินการตามเป้าหมายนั้นๆ² องค์การสหประชาชาติถือเป็นสถาบันระหว่างประเทศที่มีบทบาทนำในการนำเอาเป้าหมายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักในเวทีระหว่างประเทศมาอย่างยาวนาน โดยในปี ค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติประกาศ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs)” ซึ่งเป็นเป้าหมายต่อยอด และยกระดับจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals, MDGs) รวมถึงแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ในปี ค.ศ. 1992 โดยเป้าหมาย SDGs นี้ครอบคลุมประเด็นด้านการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ³ รวมทั้งสิ้น 17 เป้าหมายที่ออกแบบมาให้ทุกประเทศในโลกสามารถมีส่วนร่วมแตกต่างกัน 8 เป้าหมาย MDGs ที่เน้นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน เช่น การกำจัดความยากจนขั้นรุนแรง การลดอัตราการตายในเด็ก การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน⁴ ซึ่งทำให้ประเทศเป้าหมายของ MDGs ไปตกอยู่ในประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศกำลังพัฒนาและทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วอยู่ในบทบาทของ “ผู้ให้ความช่วยเหลือ” มากกว่าการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบรรลุ

¹ Damian Carrington, “This article is more than 4 years old Humans just 0.01% of all life but have destroyed 83% of wild mammals – study.”, Theguardian, 21 May 2018, <https://www.theguardian.com/environment/2018/may/21/human-race-just-001-of-all-life-but-has-destroyed-over-80-of-wild-mammals-study>.

² SARA AL-MULLA, “International organizations have a key role to play in tackling global issues.”, Arabnews, 24 November 2021, <https://www.arabnews.com/node/1974751>.

³ United Nations, Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development, <https://sdgs.un.org/goals>

⁴ United Nations, Millennium Development Goals and Beyond 2015, <https://www.un.org/millenniumgoals/>

เป้าหมาย⁵ ดังนั้นเป้าหมาย SDGs จึงออกแบบเป้าหมายให้ครอบคลุมในทุกมิติเพื่อตั้งประเทศต่างๆในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นประเทศที่มีรายได้สูงหรือรายได้ต่ำ ประเทศพัฒนาแล้ว กำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนาให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ไปพร้อมๆกัน

ดังนั้น หลังจากประเทศต่างๆลงนามรับรองเป้าหมาย SDGs ของสหประชาชาติการดำเนินงานและความร่วมมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจึงเกิดขึ้นในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐระหว่างรัฐ ไปจนถึงระดับภูมิภาค และระดับโลก ซึ่งหนึ่งในตัวแสดงที่มีบทบาทโดดเด่นและประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนจนเรียกได้ว่าเป็นที่ประจักษ์ในเวทีโลกด้านนวัตกรรมและองค์ความรู้แขนงต่างๆ ได้แก่ สหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับประเด็นด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นทางการตั้งแต่สนธิสัญญาอัมสเตอร์ดัม (the Treaty of Amsterdam) ปี ค.ศ. 1997 ด้วยจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม นับจากนั้นมาประเด็นด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนได้กลายเป็นหัวข้อหลักทั้งในนโยบายกฎหมาย บรรทัดฐาน และคุณค่าของสหภาพยุโรป โดยที่คณะกรรมการยุโรปได้แสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะนำสหภาพยุโรปให้กลายเป็นผู้นำด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมถึงส่งออกแนวคิดดังกล่าวสู่ภายนอกอีกด้วย⁶ โดยในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 สหภาพยุโรปแถลงความมุ่งมั่นในการรับเอาเป้าหมาย SDGs มาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายทั้งในระดับภายในและภายนอกควบคู่ไปกับกิจกรรมต่างๆเพื่อสนองเป้าหมาย SDGs และยังคงเน้นย้ำถึงความพยายามในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้แก่โลกและรวมถึงบทบาทผู้ให้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในแถลงการณ์ยังได้นำเสนอตัวอย่างกิจกรรมหรือนโยบายความร่วมมือที่สหภาพยุโรปสามารถเริ่มดำเนินการเพื่อให้ทั้งสหภาพยุโรปและประเทศหุ้นส่วนบรรลุเป้าหมาย SDGs ได้ เช่น ความพยายามในการเพิ่มความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance, ODA) ให้ถึง 0.7% ต่อรายได้มวลรวมประชาชาติ (Official Development Assistance/Gross National Income, ODA/GNI) ภายในกรอบเวลาของเป้าหมายฯ และการพิจารณาปรับลำดับความต้องการของประเทศผู้รับต่อเงินบริจาค ODA ในฐานะที่สหภาพยุโรปเป็นผู้บริจาคอันดับหนึ่งของโลกในด้านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา รวมถึงการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินนโยบายการคลังสาธารณะ (public finances) ให้มีประสิทธิภาพผ่านโครงการต่างๆที่สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป หรือการประกาศเพิ่มเงิน

⁵ คังศรี, ณิชฎา. “จาก MDGs สู่ SDGs เป้าหมายการพัฒนาที่เปลี่ยนไปเพื่อความยั่งยืน.” SDG move, 21 March 2020.

<https://www.sdgmovement.com/2017/08/13/mdgstosdgs/>.

⁶ Silander, Daniel. “The European Commission on Sustainable Development. A New Normative Power in Its Making?.” Forum for Social Economics, January 2022.

https://www.researchgate.net/publication/358241984_The_European_Commission_on_Sustainable_Development_A_New_Normative_Power_in_Its_Making.

สนับสนุนด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศภายในปี ค.ศ. 2020 ให้ถึง 20% ของเงินบริจาคทั้งหมดคิดเป็น 1.4 หมื่นล้านยูโร และเป้าหมายบริจาคอีก 1 พันล้านยูโรเพื่อฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ และอีก 50 ล้านยูโรในการสร้างความร่วมมือพหุภาคีเพื่อแก้ไขระบบการจัดการของเสียและสารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนยากจนทั้งสภาพความเป็นอยู่และสุขภาพ⁷ โดยรายงานปี ค.ศ. 2020 ODA ของสหภาพยุโรปคิดเป็น 45% ของยอดบริจาคทั้งหมด หรือ 9.1 หมื่นล้านยูโร⁸ อันดับ 1 แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำด้านการส่งออกความช่วยเหลือของสหภาพยุโรปได้เป็นอย่างดี

ประเทศไทย ถือเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียนที่ถือเป็นภูมิภาคฐานการผลิตที่สำคัญของโลก ซึ่งประเทศไทยมีบทบาทนำในการเป็นประเทศเป้าหมายการลงทุนที่พร้อมด้วยศักยภาพและทรัพยากรมาอย่างยาวนานจึงเกิดวัฏจักรการผลิตเพื่อการส่งออกและการบริโภคที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งปัญหาขาดแคลนทรัพยากร ปัญหามลภาวะทางน้ำและอากาศ ปัญหาขยะ ฯลฯ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่รอไม่ได้และไม่สามารถแก้ไขได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนล้วนแล้วแต่ต้องเจอกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชากรมากมาย นับเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลโดยตรงต่อการเติบโตและเสถียรภาพของภูมิภาค⁹ ประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจมาอย่างยาวนานเห็นได้ชัดจากการรับรองเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมาย MDGs และในช่วงรอยต่อระหว่าง MDGs กับ SDGs นั้นประเทศไทยมีบทบาทโดดเด่นจากการเป็นเจ้าภาพร่วมกับ UNESCAP ในการจัดประชุม Asia-Pacific Ministerial Dialogue: From the Millennium Development Goals to the United Nations Development Agenda beyond 2015 ระหว่างวันที่ 26-28 สิงหาคม ค.ศ. 2013 ที่กรุงเทพฯ โดยที่ประชุมได้รับรอง Bangkok Declaration of the Asia-Pacific region on the United Nations Development Agenda beyond 2015¹⁰ ซึ่งรับรองการจัดตั้งคณะทำงานว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Open

⁷ European Commission, “Sustainable Development Goals and the Agenda2030.” 15 September 2015. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5709.

⁸ Organisation for Economic Co-operation and Development, “ODA Levels in 2022 – preliminary data Detailed summary note.” 12 April 2023. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/ODA-2022-summary.pdf>.

⁹ Venkatachalam ANBUMOZHI Ponciano S. INTAL, Jr., “Can Thinking Green and Sustainability Be an Economic Opportunity for ASEAN?”, ERIA Discussion Paper Series, September 2015, <https://www.eria.org/ERIA-DP-2015-66.pdf>.

¹⁰ ILO Regional Office for Asia and the Pacific. “Bangkok Declaration of the Asia-Pacific region on

Working Group of the General Assembly on Sustainable Development Goals – OWG on SDGs) ที่เป็นผลลัพธ์จากการประชุม the United Nations Conference on Sustainable Development (Rio+20) ที่ถูกจัดขึ้น ณ กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2012 เพื่อพัฒนาร่างเป้าหมาย SDGs โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งใน 30 ประเทศสมาชิกของคณะทำงานดังกล่าว โดยความคืบหน้าของประเทศไทยจากการจัดอันดับ SDG Index ประจำปีพบว่า ในปี ค.ศ. 2022 คะแนน SDG Index ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 44 จากทั้งหมด 166 อันดับ 74.13 คะแนน¹¹ สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศอาเซียนที่อยู่ที่ 68.3 คะแนน และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียใต้ 65.9 คะแนน ซึ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียใต้ได้ชื่อว่าเป็นภูมิภาคที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs มากที่สุดนับตั้งแต่มีการรับเอาเป้าหมายดังกล่าวมาเป็นกรอบการพัฒนาระดับโลกร่วมกัน¹²

ประเทศไทยและสหภาพยุโรปมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีมาอย่างยาวนาน ทั้งด้านเมืองการค้าการลงทุน การท่องเที่ยว ไปจนถึงความร่วมมือด้านวิชาการในฐานะที่สหภาพยุโรปเป็นกลุ่มประเทศชั้นนำด้านกฎระเบียบและมาตรฐาน (Global Standards Setter)¹³ สหภาพยุโรปจึงกลายมาเป็นหนึ่งในแหล่งเงินสนับสนุนจากต่างประเทศด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยที่มากที่สุด โดยเริ่มต้นผ่านโครงการความร่วมมือทางวิชาการ Thailand-EC Cooperation Facility (TEC) ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากงบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหภาพยุโรป สำหรับปี ค.ศ. 2007 -2013 ในหมวด Development Cooperation Instrument (DCI) เน้นเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศกำลังพัฒนา ในด้านต่างๆ อาทิ การขจัดความยากจน การส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ประเทศไทยยกระดับการพัฒนาจนถึงระดับที่หลุดพ้นจากสถานะประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือผ่านหมวด Development Cooperation Instrument ขึ้นไปสู่มหุดหุ้นส่วนความร่วมมือ Partnership Instrument (PI)¹⁴ โดยล่าสุดเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 2022 ไทยและสหภาพยุโรปได้ลงนามร่าง

the United Nations Development Agenda beyond 2015-declaration-of-the-asia-pacific-region-on-the-united-nations-development-agenda-beyond-2015. "27 August 2013. <https://apgreenjobs.ilo.org/resources/bangkok-declaration-of-the-asia-pacific-region-on-the-united-nations-development-agenda-beyond-2015>.

¹¹ SDGs 2022 Rankings, The overall performance of all 193 UN Member States, <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>

¹² บุนนาค, เนตรธิดารัตน์. "SDG Updates | เปิดรายงาน Sustainable Development Report 2022 และ SDG Index 2022", [sdgmove](https://www.sdgmove.com/2022/06/02/sdg-updates-sustainable-development-report-sdg-index-2022/), 2 June 2022, <https://www.sdgmove.com/2022/06/02/sdg-updates-sustainable-development-report-sdg-index-2022/>

¹³ กระทรวงการต่างประเทศ, "สหภาพยุโรป (European Union -- EU)." 30 November 2022.

<https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a35d?cate=5d5bcb4e15e39c3060006872>.

¹⁴ Ibid.

กรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-EU PCA) ซึ่งข้อตกลงนี้จะวางกรอบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพยุโรปและประเทศไทยในอีกหลายปีข้างหน้าถือเป็นความก้าวหน้าของความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีในอีกระดับในความมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนระเบียบระหว่างประเทศและพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพในภูมิภาค¹⁵ ซึ่งกรอบความตกลงดังกล่าวครอบคลุมประเด็นความร่วมมือทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทุกระดับทั้งทวิภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี โดยประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากการที่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ของสหภาพยุโรปผ่านกรอบการหารือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมการสัมมนา ฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ และยกระดับมาตรฐานของไทยให้ทัดเทียมสากล¹⁶ ส่งผลดีต่อการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายSDGs ของประเทศไทยในการยกระดับองค์ความรู้และความร่วมมืออีกระดับ

งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาบทบาทสหภาพยุโรปต่อประเทศไทยในการส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs นับตั้งแต่องค์การสหประชาชาติเริ่มดำเนินการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนฯ ในปี ค.ศ. 2016-2022 ซึ่งถือเป็นกิจกรรมนอกภูมิภาคภายใต้นโยบายการต่างประเทศของสหภาพยุโรปที่สำคัญในการเสริมสร้างบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมถึงพัฒนาการของประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs

1.2 คำถามวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จึงตั้งคำถามสำคัญได้แก่ บทบาทของสหภาพยุโรปต่อประเทศไทยในการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรหลังจากที่เป้าหมาย SDGs เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 2016 และบทบาทดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาของประเทศไทยอย่างไร รวมถึงสถานการณ์โลกในปัจจุบันกลายเป็นข้อท้าทายต่อการส่งออกความช่วยเหลือของสหภาพยุโรปอย่างไร

¹⁵ คณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทย, “อินโดแปซิฟิก: สหภาพยุโรปและประเทศไทยลงนามในความตกลงว่าด้วยความสัมพันธ์หุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน.” 16 December 2022. https://www.eeas.europa.eu/delegations/thailand/indo-pacific-the-european-union-and-thailand-sign-partnership-and-cooperation-agreement_th?s=181.

¹⁶ กระทรวงการต่างประเทศ, “ไทยและ EU ลงนามร่างกรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-EU PCA).” 15 December 2022. <https://www.mfa.go.th/th/content/pca-dec22?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>.

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของสหภาพยุโรปต่อไทยในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs และการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายระดับประเทศของไทยหลังจากได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรป รวมถึงข้อท้าทายของสหภาพยุโรปในการส่งออกความช่วยเหลือดังกล่าว

1.4 สมมติฐาน

สมมติฐานของงานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่ ประเทศไทยและสหภาพยุโรปมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมากขึ้น โดยองค์ความรู้และงบประมาณที่ส่งมายังประเทศไทยภายใต้โครงการต่างๆจากสหภาพยุโรปนั้น ช่วยเสริมสร้างศักยภาพให้สามารถเปลี่ยนสถานะจากประเทศผู้รับกลายเป็นผู้ให้ในเวทีโลก ซึ่งการที่ประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รวดเร็วเนื่องมาจากส่วนหนึ่งที่ประเทศไทยเองมีเจตจำนงด้านนี้อยู่ก่อนแล้ว เช่น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การเข้าร่วมเป้าหมาย MDGs ประกอบกับการมองสหภาพยุโรปเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในฐานะผู้ที่ริเริ่มและปฏิบัติแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง ประเทศไทยจึงยอมรับมาเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย SDGs ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ผ่าน “เป้าหมายกรุงเทพฯ” ที่ได้รับการรับรองในการประชุม APEC ที่ผ่านมา แต่ทั้งนี้ การส่งออกความช่วยเหลือฯ ผ่านแนวคิดอำนาจเชิงปทัสสถานยังเป็นประโยชน์ให้สหภาพยุโรปด้วยเช่นกันในแง่การเพิ่มเติมต่อบทบาทผู้นำการส่งออกหลักแนวคิดต่างๆให้เป็นที่ยอมรับและนำไปใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้น เช่น หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย ฯลฯ ผ่านโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโดยสหภาพยุโรป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.5 การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทยและบทบาทสหภาพยุโรปในการส่งออกความช่วยเหลือทั้งแก่ประเทศไทยและเป็นผู้ดำเนินการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs นั้น สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประเทศไทยต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs 2) อาเซียนต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs และ 3) บทบาทของสหภาพยุโรปในฐานะผู้นำโลกด้าน SDGs

วรรณกรรมที่วิเคราะห์ถึงบทบาทหรือสถานการณ์ของประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs นั้น งานเขียนของ ธิพร สิงห์ล่อ (2021) กล่าวว่านับตั้งแต่เป้าหมาย SDGs เริ่มดำเนินการ ประเทศไทยมีความคืบหน้าในการปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับการยกระดับกลไกการทำงานระดับชาติอย่าง “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)” การกำหนดแผนการ

ขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand SDGs Roadmap) พร้อมทั้งความพยายามในการทำเป้าหมาย SDGs ให้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ (Localizing / SDG Localization) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืน ในด้านการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานนั้น ประเทศไทยเข้าร่วมจัดทำรายงานทบทวนระดับชาติโดยสมัครใจ (Voluntary National Review) รวมไปถึงการจัดทำรายงานความก้าวหน้าเป้าหมาย SDGs ในระยะเวลา ค.ศ. 2016 – 2020 จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของไทยในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน¹⁷ สอดคล้องไปกับบทวิเคราะห์ของชล บุนนาค (2020) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ที่ให้ความเห็นว่าเมื่อพิจารณาลำดับของประเทศไทยใน SDG Index ที่ขยับจากอันดับที่ 61 ในปี ค.ศ. 2016 มาเป็นลำดับที่ 40 ในปี ค.ศ. 2019 สะท้อนถึงผลการดำเนินงานที่ดีของประเทศไทยในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาในด้านสุขภาพ การศึกษาวิจัย โครงสร้างพื้นฐาน และประเด็นสังคมและสิ่งแวดล้อมบางประเด็นที่มีแนวโน้มยังยืนมากขึ้นจากตัวชี้วัดในรายงาน แต่ถึงอย่างนั้นปัญหาด้านการพัฒนายังคงดำเนินต่อไปในทุกมิติ ทำให้เห็นว่าในช่วงเวลาที่เหลือก่อนปี ค.ศ. 2030 ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและทำงานหนักขึ้นเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมาย SDGs ได้ทันเวลา¹⁸

ความต่อเนื่องในประเด็นด้านอุปสรรคการบรรลุเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทยยังคงพบได้ในงานของจิรวัดน์ สุริยะโชติชยางกุล และนณริฎ พิศลยบุตร (2017) ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมอุปสรรคของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยผ่าน “รายงานการวิจัยสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์สังคมและกฎหมาย สำหรับเป้าหมายที่ 16” ว่าแนวทางการปฏิบัติของตัวชี้วัดในเป้าหมายยังไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยอีกทั้งกระบวนการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ของประเทศไทยเพื่อการจัดทำฐานข้อมูล ยังกระจัดกระจาย ขาดการบูรณาการ และขาดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการร่วมกันออกแบบปรับปรุงเป้าประสงค์และตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ส่งผลให้การวางแผนยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนงานอย่างมีส่วนร่วมขาดประสิทธิภาพและยังไม่บรรลุเป้าหมาย¹⁹ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยใน

¹⁷ สิงห์ล่อ, ธิรพร. “SDG Updates | ACT NOW! in “DECADE OF ACTION (2021-2030)”: อัปเดตความก้าวหน้า สํารวจความทําทาย แล้วลงมือทําได้เลย!” SDG move, 21 February 2021. <https://www.sdgmovement.com/2021/02/04/sdgs-thai-decade-of-action/>

¹⁸ บุนนาค, ชล. “SDG Insights | สถานะประเทศไทยจาก SDG Index: 4 ปีผ่านไป อะไรดีขึ้นหรือแย่ลงบ้าง ?.” SDG move, 18 March 2020. <https://www.sdgmovement.com/2020/02/17/sdg-insights-4years-of-sdgs-in-thailand/>.

¹⁹ สุริยะโชติชยางกุล, จิรวัดน์ และ พิศลยบุตร, นณริฎ. “รายงานวิจัย โครงการ “การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย” ในเป้าหมายที่ 16.” SDG move, 29 April 2020, <https://www.sdgmovement.com/2019/04/12/status-review-sdg16/>.

ชุดเดียวกันของดร. กุลบุตร โกเมนกุล และคณะ (2019) สำหรับเป้าหมายที่ 17 เกี่ยวกับการปรับตัวชี้วัดหรือนิยามเชิงปฏิบัติการที่แต่เดิมเป็นของประเทศพัฒนาแล้ว ให้เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยเพื่อให้ไทยสามารถคงบทบาทผู้นำด้านการพัฒนาในระดับภูมิภาคได้ เนื่องจากประเทศไทยระบุความมุ่งมั่นที่จะมีบทบาทนำในภูมิภาคในรูปแบบพันธมิตรด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมผ่านการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อช่วยยกระดับการพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้าน และเสริมสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มภูมิภาคและอนุภูมิภาค เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศนอกกลุ่มฯ²⁰

ในกลุ่มวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ในระดับของอาเซียน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้อาเซียนยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้นั้น ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพิจารณาประเด็นความสนใจของรัฐบาลและข้อจำกัดทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยงานของ มาร์ค เอลเดอร์ (Mark Elder) และ เจมมา เอลลิส (Gemma Ellis) (2022) ศึกษาความคืบหน้าเป้าหมาย SDGs ของประเทศสมาชิกอาเซียนผ่าน ‘รายงานผลการทบทวนการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจ’ (Voluntary National Reviews, VNRs) พบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนที่ส่งรายงานนั้นเน้นเพียงบางเป้าหมายที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านภาวะโลกร้อนเท่านั้น ซึ่งให้เห็นว่าประเทศในอาเซียนยังไม่ให้ความสำคัญในทุกเป้าหมายมากเท่าที่ควรเนื่องมาจากข้อวิพากษ์ว่าประเทศที่เน้นการนำเสนอนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศนั้นมาจากเพียงความต้องการดึงดูดผู้อุปถัมภ์ทางการเงินจากภายนอก อีกทั้งนโยบายที่ไม่ครอบคลุมและตัวรายงานที่ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ทำให้ไม่สามารถประเมินการนำเอานโยบายไปปฏิบัติจริงได้สะท้อนความพยายามที่ไม่มากพอของอาเซียนต่อการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs²¹ งานของ โอลเซ็น ไชมอน เอช. โชม ฮีโธห์ (Olsen Simon H. Shom Teoh) และ อิกุโฮ มิยาซาวา (Ikuho Miyazawa) (2015) ซึ่งให้เห็นถึงประเด็นการขาดแคลนด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำว่าอาเซียนยังคงต้องการเงินทุนจากภายนอกในการพัฒนาโครงสร้างทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (socio-economic structures) ของอาเซียนเสียก่อนจึงจะสามารถดำเนินการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นจริงได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก จำเป็นต้องพัฒนา

²⁰ โกเมนกุล, กุลบุตร และคณะ. “รายงานวิจัย โครงการ “การสำรวจสถานะเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17 และการปรับใช้เป้าประสงค์และตัวชี้วัดในบริบทประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก (Partnerships for the Goals) ในแง่การเงินและการค้า.” 29 April 2020, <https://www.sdgmove.com/2020/04/28/sdg-status-sdg17/>.

²¹ Elder, M., Ellis, G. “ASEAN countries’ environmental policies for the Sustainable Development Goals (SDGs).” *Environ Dev Sustain* (2022). <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02514-0>

ในส่วนนี้ให้ได้ในระดับหนึ่งเสียก่อน ถึงจะสามารถบรรลุเป้าหมาย SDGs ได้²² สอดคล้องกับงานของ ไบรอัน เชียง ลิน (Brian Chi-ang Lin) (2021) ที่ศึกษาความจำเป็นในการจัดตั้ง ASEAN SDGs Fund เนื่องจากการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความสามารถทางการเงินทั้งในระดับประเทศ และในระดับภูมิภาค ดังนั้นกองทุนรับการสนับสนุนจากภายนอกจึงเป็นข้อเสนอที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเสนอบ่อยครั้ง และมองว่าปัญหาการขาดแคลนข้อมูลที่เที่ยงตรงและครบถ้วน รวมถึงระบบการจัดการและการติดตามผลของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ยังคงคลุมเครือส่งผลให้ยากต่อการประเมินและติดตามผล²³ ซึ่งไบรอัน เชียง ลินมองว่าพัฒนาการของอาเซียนตั้งอยู่บนการมีปฏิสัมพันธ์ของกระบวนการที่คลุมเครือ มีความหลากหลายสูง เป็นเชิงเจรจาต่อรองมากกว่าการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นการผนวกเป้าหมายSDGs เข้าสู่เป้าหมายร่วมระดับภูมิภาคของอาเซียนจึงจำเป็นต้องอาศัยการหาจุดร่วมและหลักฉันทามติจากแต่ละประเทศเพื่อสร้างเป้าหมายร่วมและทำให้อาเซียนสามารถดำเนินนโยบายไปอย่างเป็นเอกภาพได้²⁴

แต่อย่างไรก็ตามยังมีงานที่เขียนชื่นชมผลการดำเนินงานของอาเซียน โดยโอลเซ็น ไชมอน เอช. โชม ฮีโธ และอิคุโฮ มียาซาวา(2015) กล่าวถึงการที่อาเซียนบรรลุประเด็นจาก Millennium Development Goals (MDGs) เข้าไปในพิมพ์เขียวของกรอบการรวมกลุ่มถือเป็นการตอบสนองต่อความพยายามในการพัฒนาที่ยั่งยืน และยังคงไม่ทิ้งสายป่านเส้นเดิม แต่ต่อยอดนำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินนโยบายภายใต้เป้าหมาย SDGs งานเขียนดังกล่าวจึงได้เสนอแนวทางที่จะทำให้อาเซียนร่วมมือกันได้อย่างเป็นเอกภาพมากขึ้นผ่านข้อเสนอแนะให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอาเซียน (SDGs committee) ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ปรึกษา และออกแบบแนวทางการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs ไปพร้อมๆกันและได้เสนอการมีนโยบายสิ่งแวดล้อมร่วม (environmental policy integration (EPI)) จะเป็นจุดที่แสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกเชิงสถาบันเข้ามาสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค เพื่อยกระดับการเป็นประชาคมอาเซียนในที่สุด²⁵

²² Olsen, Simon H., Shom Teoh, Ikuho Miyazawa, and Institute for Global Environmental Strategies. "ASEAN Community and the Sustainable Development Goals: Positioning Sustainability at the Heart of Regional Integration." *Greening Integration in Asia: How Regional Integration Can Benefit People and the Environment*. Institute for Global Environmental Strategies, 2015. <http://www.jstor.org/stable/resrep00714.11>

²³ Brian Chi-ang Lin. "Institutional Failure and Sustainability Policy.", *Journal of Economic Issues*, 2021. DOI: 10.1080/00213624.2021.1918499

²⁴ Ibid.

²⁵ Olsen, Simon H., Shom Teoh, Ikuho Miyazawa, and Institute for Global Environmental Strategies. "ASEAN Community and the Sustainable Development Goals: Positioning Sustainability at the Heart of Regional Integration."

วรรณกรรมกลุ่มสุดท้ายมุ่งศึกษาบทบาทของสหภาพยุโรปในฐานะผู้นำโลกด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยวรรณกรรมกลุ่มนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงความมุ่งมั่นของสหภาพยุโรปในการรักษาสถานะดังกล่าว รวมถึงความพยายามในการส่งออกแนวคิด หรือบรรทัดฐานต่างๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้นและปรับใช้จนประสบผลสำเร็จในภูมิภาคให้แก่ตัวแสดงภายนอก ดังเห็นจากงานของโรมัส เฮเนเคิล (Thomas Henoekl)(2016) ที่ให้ความเห็นถึงเป้าหมาย SDGs กับแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหภาพยุโรปเอาไว้ว่าเป้าหมาย SDGs นั้นคือเป็นรูปแบบใหม่ของการพัฒนาระดับโลกที่สหภาพยุโรปสามารถแสดงเป็นแบบอย่างได้ ส่งผลต่อโอกาสและรูปแบบการเข้าหาตัวแสดงภายนอกของสหภาพยุโรปค่อนข้างมาก อีกทั้งในมุมมองนานาชาติ สหภาพยุโรปถูกคาดหวังถึงการเป็นแบบอย่างในการแก้ไขความขัดแย้ง การจัดการวิกฤติ ส่งเสริมประชาธิปไตย การเป็นผู้ใช้กฎระเบียบที่สามารถสร้างเสถียรภาพด้วยความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา ซึ่งในทางปฏิบัติสหภาพยุโรปได้ใช้แนวทางความช่วยเหลือจากต่างประเทศ (foreign aid) มาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของภูมิภาค และส่งเสริมความสำคัญของการเป็นตัวแสดงระหว่างประเทศที่สำคัญมาอย่างยาวนานแล้ว²⁶ ดังนั้นเป้าหมาย SDGs จึงกลายเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถส่งเสริมสถานะของสหภาพยุโรปในการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานของรังสรรค์ สุคำภา (2016) ที่ให้ข้อวิเคราะห์ถึงความสำคัญและบทบาทของโลกตะวันตกในการเป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมเอาไว้ว่าความเป็นผู้นำของสหภาพยุโรป (EU) ก็กับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศนั้นเกิดจากข้อผูกมัดทางการเมืองและความต้องการรักษาสถานะการเป็นผู้นำ ทำให้โลกตะวันตกไม่ว่าจะเป็นในฐานะแต่ละประเทศหรือในระดับสหภาพ ทำงานร่วมกับองค์กรพหุภาคีหลักในการเป็นตัวแสดงหลักด้วยเช่นกัน จากงานที่ศึกษาบทบาทนำของสหภาพยุโรปจะเห็นได้ว่า สหภาพยุโรปนั้นใช้แนวทางการเป็นผู้นำด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีนำด้วยตัวอย่าง (leading by example) เช่น นโยบายริเริ่มการซื้อขายคาร์บอนเครดิต หรือ การประกาศเจตนารมณ์ทางการเมืองของสหภาพยุโรป (EU's political declaration of intent) ก็เป็นตัวอย่างที่ดีให้เห็นถึงกลไกการดำเนินงานที่เข้มแข็งของสหภาพยุโรป อันเนื่องมาจากภายในสหภาพยุโรปเองประกอบไปด้วยประเทศที่มีศักยภาพและในตัวสหภาพฯเอง ก็ยกระดับความเข้มข้นในนโยบายดังกล่าวมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้งข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) ที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นกลไกข้อผูกมัดทางการเมือง ส่งผลให้สหภาพยุโรปทำการส่งออกความช่วยเหลือยื่นมือเข้าช่วยเหลือประเทศที่ต้องการการสนับสนุนทั้งด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเงินสนับสนุนในการวางรากฐานให้ประเทศที่รับความช่วยเหลือปรับตัวได้อย่างยั่งยืน การที่สหภาพยุโรป

²⁶ Henoekl, Thomas. "What Place for Asia in the EU's Strategy on Development Cooperation?: Which Role for Europe in Asia? Any at All?" Edited by Olivia Gippner and Joseph Barnsley. *Changing Waters: Towards a New EU Asia Strategy*. LSE IDEAS, 2016. <http://www.jstor.org/stable/resrep45147.14.>, 73-74.

ส่งออกความช่วยเหลือมายังประเทศที่สามเองก็เป็นการส่งเสริมบทบาทให้สหภาพยุโรปในเวทีต่างประเทศเป็นอย่างมากในฐานะผู้นำที่เป็นทั้งผู้กำหนดระบบและผู้อุปถัมภ์²⁷

ในมิติของวัฒนธรรม สหภาพยุโรปเองก็มีส่วนช่วยส่งเสริมการบรรลุเป้าหมาย SDGs เช่นเดียวกันไกส์ เดอ วรีส (Gijs de Vries) (2020) กล่าวในงานเขียน Culture in the Sustainable Development Goals – The Role of the European Union ว่าคุณค่าหลักของสหภาพยุโรปนั้นมีหลายข้อที่เป็นหัวใจของแต่ละเป้าหมาย SDGs ไม่ว่าจะเป็นหลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งสหภาพยุโรปสามารถใช้หลักการส่งเสริมคุณค่าเหล่านี้ไปช่วยเหลือประเทศที่ขาดแคลนให้บรรลุเป้าหมายนั้นๆได้ เช่น บทบาทของวัฒนธรรมในระบอบการศึกษาไกส์ เดอ วรีส ชี้ว่าสหภาพยุโรปควรให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งด้วยการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมโลก การศึกษาศิลปะ และการทำความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งตรงกับเป้าหมายที่ 4 (การส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ) เชื่อมโยงไปถึงการต่อยอดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของเป้าหมายที่ 8 (การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) ด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ที่ปัจจุบันถือเป็น 10% ของ GDP สหภาพยุโรป รวมถึงการอนุรักษ์มรดกโลกทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีความเสี่ยงจะเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วม แผ่นดินไหว คลื่นความร้อนที่เกิดจากความแปรปรวนของสภาพอากาศ สหภาพยุโรปสามารถใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster-risk prevention) ในการปกป้องมรดกเหล่านั้นทั้งในสหภาพฯและพื้นที่ภายนอกได้ ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์ที่ตามมาของการบรรลุเป้าหมายที่ 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นหนึ่งในอีกหัวใจสำคัญของเป้าหมายที่ 16 (ความสงบสุข ยุติธรรมและสถาบันเข้มแข็ง) ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นเป็นคุณค่าหลักที่สหภาพยุโรปยึดถือและพยายามส่งออกเรื่อยมา แต่ในหลายๆประเทศ เสรีภาพยังถูกจำกัด ศิลปิน นักวิชาการ สื่อสารมวลชนไม่อาจแสดงออกทางความคิดได้อย่างเสรี สหภาพยุโรปต้องรักษาบทบาทนำในการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิทางวัฒนธรรม (the right to culture) และเมื่อมองภาพเวทีระหว่างประเทศ สหภาพยุโรปในฐานะผู้นำของโลกในการบริจาคเพื่อช่วยเหลือด้านการพัฒนา สหภาพยุโรปอยู่ในตำแหน่งที่แข็งแกร่งในการสร้างหุ้นส่วนระดับโลก ถือเป็นกลุ่มประเทศชั้นนำที่มีนโยบาย แผนปฏิบัติ และตัวอย่างผลสำเร็จด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่แล้ว แต่ในพื้นที่อื่นๆนั้นยังมีช่องทางให้เสริมสร้างความร่วมมืออีกมาก ดังนั้นเป้าหมาย SDGs ถือเป็นโอกาสที่ดีของสหภาพยุโรป

²⁷ สุคำภา, รังสรรค์. “ความเป็นผู้นำของสหภาพยุโรปในการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก EUROPEAN UNION LEADERSHIP IN COMBATING GLOBAL CLIMATE CHANGE.” JOURNAL OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT, 2016, 13(1), 94–117. <https://doi.org/10.14456/jem.2017.6>.

ที่จะสามารถแสดงศักยภาพความเป็นผู้นำในการรักษาวัฒนธรรมเดิมและส่งเสริมกิจกรรม หรือ อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมในอนาคตให้ส่งผลกระทบต่อโลกน้อยที่สุด²⁸

จากการศึกษาวรรณกรรมข้างต้น พบว่า มีงานเขียนที่วิเคราะห์อย่างหลากหลายมิติถึงการดำเนินงานของไทยและอาเซียน รวมถึงอุปสรรคและข้อท้าทายในการดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับ เป้าหมาย SDGs เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวรวมถึงขับเคลื่อนประเทศด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งงานวิจัยบางส่วนยังกล่าวถึงบทบาทของสหภาพยุโรปในการทำหน้าที่เป็นผู้นำแก้ไขวิกฤติด้าน สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดโครงข่ายความร่วมมือและการส่งออกความช่วยเหลือมายังประเทศที่ ต้องการ ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้น พบว่า มีงานเขียนที่กล่าวถึงบทบาทสหภาพยุโรป ต่อประเทศไทยในการช่วยเหลือเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs เป็นจำนวนน้อย ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จะ ช่วยรวบรวม เชื่อมโยง ต่อยอด และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาเพื่อให้ความชัดเจน มากยิ่งขึ้น

1.6 กรอบการวิเคราะห์

งานวิจัยชิ้นนี้วิเคราะห์โดยอาศัยกรอบแนวคิดอำนาจเชิงปทัสสถาน (Normative Power Europe) มาใช้ทำความเข้าใจจุดประสงค์ของสหภาพยุโรปในการส่งออกความช่วยเหลือไปยังประเทศ ที่ต้องการเพื่อรักษาบทบาทการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระบบระหว่างประเทศ ตาม ข้อเสนอของเอียน แมนเนอร์ส (Ian Manners) ได้ให้ความหมายของกรอบแนวคิดอำนาจเชิง ปทัสสถานยุโรปเอาไว้ว่า คือ ความสามารถในการทำให้แนวคิดหนึ่งกลายเป็นสิ่งปกติ หรือบรรทัดฐาน ในสังคมการเมืองโลกได้²⁹ กล่าวคือ เป็นอำนาจทางความคิดที่ทำให้ระเบียบปฏิบัติ แนวคิด คุณค่า หรือบรรทัดฐานใดๆที่ถูกพัฒนาและใช้ได้ผลในภูมิภาคกลายเป็นมาตรฐานที่สามารถโน้มน้าวให้ตัว แสดงอื่นรับไปใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งแนวคิดอำนาจเชิงปทัสสถานยุโรปนั้นถูกหยิบยกขึ้นมาอธิบายการ กระทำของสหภาพยุโรปกับภายนอก หรือยุทธศาสตร์การต่างประเทศ

แมนเนอร์สยังได้เสนอว่าอำนาจเชิงปทัสสถานจะสมเหตุสมผลและยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมันถูกเชื่อ ว่ามีความชอบธรรมจากคนที่ใช้มัน³⁰ ซึ่งสหภาพยุโรปจะเน้นให้ความสำคัญกับการนำข้อผูกมัด หรือ ความตกลงที่มีอยู่แล้วในระบบระหว่างประเทศนำมาพัฒนาต่อให้กลายเป็นกรอบรากฐานของ

²⁸ Gijs de Vries, "Culture in the Sustainable Development Goals The Role of the European Union." ifa Edition Culture and Foreign Policy, European Environmental Bureau (EEB), June 2020, <https://sdgtoolkit.org/tool/culture-in-the-sustainable-development-goals-the-role-of-the-european-union/>.

²⁹ Manners, Ian. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?" Journal of Common Market Studies, 2002 40. 235-258. 10.1111/1468-5965.00353.

³⁰ Manners, Ian. "Theorizing Normative Power in European Union-Israeli/Palestinian Relations." Focus of this Special Issue. Middle East Critique., 2018, 27. 321-334. 10.1080/19436149.2018.1510578.

ปัทสถาน³¹ ตัวอย่างแนวคิดสำคัญที่สหภาพยุโรปปรับมาใช้และถูกส่งต่อทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์แนวคิดดังกล่าว และการปรับใช้จริงในการดำเนินความสัมพันธ์กับตัวแสดงภายนอกภูมิภาค ได้แก่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) และ การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม (humanitarian intervention)³² การส่งออกแนวคิดดังกล่าวจากสหภาพยุโรปมายังประเทศไทยผ่านโครงการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ได้แก่ โครงการ SWITCH-Asia เป็นโครงการความร่วมมือระดับภูมิภาคเอเชีย - สหภาพยุโรปด้านการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืนขนาดใหญ่ที่สุดด้วยเงินสนับสนุนจากสหภาพยุโรปเกือบ 300 ล้านยูโรตั้งแต่ ค.ศ. 2007 เป็นการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืนเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียว การลดความยากจนและการลดภาวะโลกร้อนในเอเชีย ซึ่งผลผลิตสำคัญจากโครงการนี้ในประเทศไทยภายใต้ความร่วมมือของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดทำร่างนโยบายและแผนปฏิบัติการส่งเสริมสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่ผนวกกรอบแนวคิดของการจัดทำบัญชีรายการสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (National Green Directory)³³ ในส่วนของตัวอย่างโครงการด้านสิทธิมนุษยชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการคุ้มครองเด็กและแนวทางแก้ปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาอย่างยั่งยืนในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา (Support on Child Protection and Durable Solutions to Refugees in Nine Camps border Thai-Myanmar Border) ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรป และสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) และโครงการเสริมสร้างการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย (Strengthen the Promotion and Protection of Human Rights in Thailand) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรป และสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้³⁴

โดย 5 องค์ประกอบของอำนาจเชิงปัทสถานที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยสหภาพยุโรปส่งออกไปสู่ระบบการเมืองโลก³⁵ แมนเนอร์สได้เสนอไว้อย่างน่าสนใจ ได้แก่ 1) แนวคิด (Ideational) กล่าวคือ

³¹ บริพจน์, ชนกันท์. “อำนาจเชิงปัทสถานกับผลประโยชน์แห่งชาติ ในกระบวนการสร้างนโยบายของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับวิกฤติผู้ลี้ภัย: กรณีศึกษาความตกลงสหภาพยุโรป-ตุรกี.” *Journal of European Studies*, Issue 27 no.2 (2021), <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jes/article/view/248255/170942>

³² Manners, Ian. “The Concept of Normative Power in World Politics.” Danish Institute for International Studies, 2009. <http://www.jstor.org/stable/resrep13211>.

³³ ผู้จัดการออนไลน์, “ทส. ร่วมกับ EU SWITCH-Asia ปลุกพลังคนรุ่นใหม่ขับเคลื่อนวิถีชีวิตยั่งยืน.” 16 September 2021. <https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9640000092118>.

³⁴ Workpointtoday, “อียู-สหประชาชาติ จับมือส่งเสริมการพัฒนายั่งยืนและสิทธิมนุษยชนในไทย.” 2 March 2023. <https://workpointtoday.com/eu-un-230302/>.

³⁵ Manners, Ian. “The Concept of Normative Power in World Politics.”

อำนาจเชิงปทัสสถานนั้นเป็นอำนาจเชิงแนวคิดมากกว่าเชิงวัตถุหรือกายภาพ เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงปทัสสถาน (Normative Justification) 2) กฎเกณฑ์ (Principles) คือการมองอำนาจเชิงปทัสสถานเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎระเบียบหรือกฎหมาย ซึ่งความชอบธรรมนั้นอาจมาจากสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญจนหน่วยการปกครองหนึ่งรับมาใช้เป็นกฎหมายใน เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ของสหประชาชาติที่สหภาพยุโรปเองเห็นถึงความสำคัญและนำมาใช้เป็นกฎหมายหลักของสหภาพฯ 3) การกระทำ (Actions) คือการกระทำโน้มน้าวที่เกิดขึ้นเพื่อเผยแพร่กฎเกณฑ์ดังกล่าว เช่น การสร้างความสัมพันธ์ให้อยู่ในรูปแบบสถาบัน (Institutionalization) คือการดึงผู้ที่มีส่วนร่วมเข้ามาพูดคุยทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี การประกาศอย่างเป็นทางการต่อเวทีระหว่างประเทศทั้งในแง่การสนับสนุนประเทศพันธมิตรหรือการคว่ำบาตรเชิงสัญญา ซึ่งจุดแข็งของสหภาพยุโรปในการเผยแพร่กฎเกณฑ์ ได้แก่ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการพูดคุย รวมถึงส่งออกบรรทัดฐานในการจัดตั้งสถาบันสำหรับการประสานงานพูดคุยหรือความเป็นหุ้นส่วน 4) ผลกระทบ (Impact) เมื่อเกิดการกระทำที่มีส่วนเผยแพร่กฎเกณฑ์แล้วย่อมก่อให้เกิดผลกระทบหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผลลัพธ์ ได้แก่ เกิดสังคมการพูดคุยโต้แย้งซึ่งกันและกัน (Socialization) ในลักษณะของหุ้นส่วน (Partnership) อันเนื่องจากการจัดตั้งสถาบันเป็นการเอาทุกภาคส่วนในความสัมพันธ์เข้ามาพูดคุยกัน และเกิดความเป็นเจ้าของ (Ownership) ในบรรทัดฐานนั้นๆ และองค์ประกอบสุดท้าย 5) ผลต่อเนื่อง (Consequences) อำนาจเชิงปทัสสถานส่งผลให้เกิดการคิดต่อแบบองค์รวมซึ่งสามารถนำไปปรับใช้คู่กับการกระตุ้นด้วยวัตถุหรือการใช้กำลังทางกายภาพได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลมากยิ่งขึ้นซึ่งการที่คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลก่อนการกระทำใดๆ นั้นย่อมสอดคล้องกับความยั่งยืน สอดคล้องกับความเห็นของ Galtung ที่ว่าอำนาจเชิงปทัสสถานคืออำนาจทางอุดมการณ์ (Ideological Power) ที่ทรงพลังเนื่องจากอุดมการณ์หรือแนวคิดจากผู้ส่งออกนั้นสามารถแทรกซึมและตีกรอบความคิด การตัดสินใจของผู้รับอุดมการณ์นั้นได้³⁶ นำมาสู่ตัวอย่างโครงการด้านการศึกษาที่เป็นการปลูกฝังและกระตุ้นทางความคิดและอุดมการณ์ของสหภาพยุโรปให้แก่บุคคลภายนอก ได้แก่ โครงการทุน Erasmus Mundus เป็นโครงการทุนการศึกษาให้เปล่าเต็มจำนวนภายใต้ความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คนจากทั่วโลกได้เข้าไปศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ที่สอดแทรกคุณค่าและแนวคิดของสหภาพยุโรปเพื่อเสริมสร้างบุคลากรคุณภาพให้เผยแพร่คุณค่าต่างๆ ออกไปให้สังคมโลก เช่น สาขาวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Engineering for Sustainable Development) สาขานวัตกรรมบริการสาธารณะ และรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (Public Sector Innovation and eGovernance) และสาขานโยบายสิทธิมนุษยชนและแนวปฏิบัติ (Human Rights Policy and Practice) เป็นต้น

³⁶ Manners, Ian. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?"

1.7 การออกแบบการวิจัย

1.7.1 วิธีการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) ในการศึกษา โดยแบ่งแหล่งที่มาของข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.7.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ เอกสารแผนงานและยุทธศาสตร์ของสหภาพยุโรปที่มีต่อประเทศไทยและภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เพื่อศึกษาแนวโน้มความมุ่งมั่นของสหภาพยุโรปในการรักษาบทบาทนำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเวทีโลกและพลวัตในการให้ความสำคัญต่อประเทศต่างๆในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เอกสารคำปราศรัยสุนทรพจน์ของผู้นำระดับสูงของรัฐบาล เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการฯ อธิบดี หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อกระบวนการกำหนดนโยบายในงานประชุมที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย SDGs เอกสารความตกลงต่างๆ จากหน่วยงานไทย อาทิ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และ 13 เพื่อทิศทางแผนนโยบายและประเมินการให้ความสำคัญของรัฐบาลไทยต่อความพยายามบรรลุเป้าหมายดังกล่าว บันทึก รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินงานของคณะทำงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

1.7.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทวิเคราะห์ วารสาร ข่าวสาร ในหนังสือพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งของสหภาพยุโรปและ ประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กร เพื่อให้ทราบมุมมองและทัศนคติที่แตกต่าง จุดวิเคราะห์ ข้อกังวลต่างๆที่ปรากฏในเอกสารที่จะมีส่วนช่วยในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำมาประมวลผลวิจัยตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล โดยพิจารณาจากประเด็นหลักที่ศึกษาคือนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs ภายใต้ความช่วยเหลือจากสหภาพ

ยุโรป รวมถึงอุปสรรคและข้อท้าทายในการบรรลุเป้าหมายฯ และ 2) ข้อมูลวิเคราะห์พลวัต บทบาทของสหภาพยุโรปในการส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs มายัง ประเทศไทย

1.8 การแบ่งบทการนำเสนอ

งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 บท ได้แก่

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยที่มาและความสำคัญของปัญหา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ สมมติฐาน การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กรอบการวิเคราะห์ ตลอดจนการออกแบบการวิจัย และการแบ่งบทการนำเสนอ

บทที่ 2 ภาพรวมประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs การเชื่อมโยงเป้าหมายฯ เข้ากับแผนยุทธศาสตร์ นโยบายหลักของประเทศ ความก้าวหน้าของเป้าหมายฯ รวมถึงวิเคราะห์อุปสรรคและข้อท้าทายของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมาย SDGs

บทที่ 3 บทบาทสหภาพยุโรปในการให้ความช่วยเหลือประเทศไทยเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs เป็นการเชื่อมโยงกรอบแนวคิดอำนาจเชิงปทัสสถานเข้ากับความพยายามของสหภาพยุโรปในการส่งออกองค์ความรู้บรรทัดฐาน และความช่วยเหลือด้านต่างๆ ให้แก่ประเทศไทย เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของสหภาพฯ ผ่านการยกตัวอย่างโครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยด้วยความช่วยเหลือโดยตรงจากสหภาพยุโรป และโครงการที่เป็นความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศอื่นๆ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยข้อท้าทายของการส่งออกและรักษาอำนาจเชิงปทัสสถานของสหภาพยุโรป

บทที่ 4 สรุปภาพความเชื่อมโยงบทบาทสหภาพยุโรปกับพัฒนาการของประเทศไทยในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและอำนาจเชิงปทัสสถานของสหภาพยุโรป

บทที่ 2 ประเทศไทยกับการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs

2.1 จุดเริ่มต้นของประเทศไทยกับการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs

2.1.1 การรับรองเป้าหมาย SDGs

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งใน 193 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติ ที่ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ซึ่งวาระดังกล่าวเป็นกรอบความร่วมมือในการพัฒนาโลกไปอย่างยั่งยืนในทุกมิติไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นั้นประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย โดยที่แต่ละเป้าหมายจะมี 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา โดยสามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้แก่ (1) การพัฒนาคน (People) ให้มีความสำคัญกับ การขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม (2) สิ่งแวดล้อม (Planet) ให้มีความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป (3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ (4) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ (5) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน³⁷

โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวถ้อยแถลงว่าเป็นความสำเร็จของสหประชาชาติในการผลักดันความเจริญรุ่งเรืองสู่รัฐสมาชิก ในการผลักดันประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาของโลก โดยที่ประเทศไทยยังมีบทบาทนำในฐานะ 1 ใน 30 ประเทศสมาชิกของคณะทำงานเปิด เพื่อจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประชาคมระหว่างประเทศกำลังจะก้าวหน้าเข้าสู่ยุคใหม่ของการพัฒนาจากกรอบเป้าหมาย MDGs ไปสู่กรอบเป้าหมาย SDGs ที่ทุกประเทศมีความรับผิดชอบร่วมกัน ประเทศไทยพร้อมที่จะเป็นหุ้นส่วนกับเพื่อนประเทศสมาชิก เพื่อเผชิญหน้ากับความท้าทายทั้งเก่าและใหม่ และนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ³⁸

³⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เกี่ยวกับ SDGs. <https://sdgs.nesdc.go.th/เกี่ยวกับ-sdgs/>.

³⁸ กระทรวงการต่างประเทศ, "ถ้อยแถลงนายกรัฐมนตรีในการประชุม UNGA ครั้งที่ 70". 30 September 2015. <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcf6915e39c3060019a03>

จากถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรีถึงการย้ำว่าประเทศไทยมีความพร้อมและดำเนินบทบาทที่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายนี้ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกคณะทำงานเปิดเพื่อพัฒนาแผนของเป้าหมาย SDGs ประกอบกับเป้าหมาย SDGs ถูกมองในฐานะพลังทางการเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบการแก้ไขวิกฤติที่ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดในการบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาเท่าที่โลกเคยมีมา อีกทั้งยังเสมือนเป็นเครื่องมือในการถกเถียงอย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับทางเลือกของการพัฒนาในยุคที่มีการแบ่งแยกทางการเมืองและโลกขาดเสถียรภาพและความมั่นคง³⁹ ส่งผลให้ผู้นำหรือผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายต้องทบทวนว่าแต่ละเป้าหมายฯ แต่ละตัวชี้วัดว่าสอดคล้องหรือทำทาบกับวัตถุประสงค์แห่งชาติ (National objectives) อย่างไร และใช้เป้าหมายฯเป็นตัวตัดสินใจแนวนโยบายชาติต่อไป

2.1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานด้านเป้าหมาย SDGs

เนื่องจากเป้าหมาย SDGs นั้นเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องหลังจากเป้าหมาย MDGs ได้สิ้นสุดลง ประเทศไทยจึงมีหน่วยงาน สถาบัน และช่องทางการประสานที่มีอยู่แล้วและพร้อมทำงานต่อได้ทันที ทำให้สามารถดำเนินการตามเป้าหมายใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพโดยในงานวิจัยฉบับนี้จะขอยกตัวอย่าง 3 หน่วยงานหลักของประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เห็นถึงขอบข่ายหน้าที่ การมีส่วนร่วม รวมไปถึงพลวัตในการดำเนินงาน ได้แก่

คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)

เป็นหน่วยงานภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และประกอบไปด้วยปลัดกระทรวงต่างๆ รวมถึงผู้อำนวยการหรือผู้แทนองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้ามาเป็นองค์ประชุมในการร่วมกันออกแบบยุทธศาสตร์ นโยบาย กำกับ และควบคุมดูแลหน่วยงานย่อยอื่นๆของภาครัฐให้ดำเนินงานอย่างตอบสนองการบรรลุเป้าหมาย SDGs ให้ได้มากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาที่มาของกพย.นั้น พบว่า ถึงแม้ว่าจะมีประกาศจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ตั้งแต่วันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2013⁴⁰ และระบุขอบเขตหน้าที่ของกพย.ให้เป็นหน่วยงานที่กำหนดให้กพย.ออกแบบนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ให้ครอบคลุมทุกด้านอย่างบูรณาการ และเป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐให้

³⁹ Bigg, Tom. "Reconceiving the SDGs as a Political Force for Change." International Institute for Environment and Development, 2016. <http://www.jstor.org/stable/resrep16687>.

⁴⁰ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๖. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/03/ระเบียบ-สนร-ว่าด้วย-กพย.-พ.ศ.-2556.pdf>

เป็นไปตามนโยบาย อีกทั้งยังให้กพย.เป็นผู้กำหนดแนวทางและทำที่ในการเจรจาในการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ต่อมีการออกประกาศฉบับแก้ไขอีก 3 ฉบับในปี ค.ศ. 2015 ค.ศ. 2016 ค.ศ. 2019 เพื่อเพิ่มรายชื่อคณะกรรมการให้มีความหลากหลายและครอบคลุมทุกภาคส่วนและสอดคล้องไปกับเป้าหมาย SDGs

โดยจะมีการจัดประชุมปีละหนึ่งครั้ง เพื่อรายงานความคืบหน้าและเปิดให้ที่ประชุมลงมติเห็นชอบในประเด็นต่างๆ ซึ่งจากการศึกษารายงานการประชุมกพย. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย SDGs พบว่าในการประชุมครั้งที่ 1/2015 จัดขึ้นวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 2015 มีการรายงานความคืบหน้าเป้าหมาย MDGs ของประเทศไทย รวมถึงที่ประชุมมีมติมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาหาแนวทางขับเคลื่อนตาม 3 เสาหลักขององค์การสหประชาชาติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย 169 เป้าประสงค์⁴¹ ต่อมาการประชุมครั้งที่ 1/2016 ได้มีการประกาศหน่วยงานที่รับผิดชอบใน 17 เป้าหมายจากการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯในปีที่ผ่านมา มีการจัดทำ Roadmap ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายของประเทศ ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 วาระปฏิรูป และโรดแมปของรัฐบาล รวมถึงการเห็นชอบเข้าร่วมการทบทวนผลการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจ (Voluntary National Review) ⁴² การประชุมครั้งที่ 1/2017 มีการรายงานถึงผลการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวว่า “ศสช. ได้ประสานขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการจากองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อจัดหาผู้เชี่ยวชาญในการสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำแผนที่นำทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Roadmap) การจัดทำค่าเป้าหมาย SDGs และตัวชี้วัด SDGs” ซึ่งสหภาพยุโรปเป็น 1 ใน 3 องค์กรที่ให้การช่วยเหลือในขณะนั้น กล่าวคือ สหภาพยุโรปให้ความช่วยเหลือในการจัดทำแผนที่นำทางฯ จำนวน 3 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 11 และเป้าหมายที่ 12 อีกทั้งยังมีการรายงานผลงานคณะทำงานในการจัดทำ “แผนการขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560 – 2579 (SCP Roadmap) โดยปรับปรุงจาก “โรดแมปเพื่อการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2579” ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสหภาพยุโรป (Thailand-EU Policy Dialogues Support Facility) ภายใต้ SWITCH-Asia Program” โดยพบว่า คณะอนุฯมีความเห็นชอบให้นำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เศรษฐกิจแบบโดนัท (Doughnut Economy) และ เศรษฐกิจกระจายตัว

⁴¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2558 <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2558.pdf>

⁴² สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2559 <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2559.pdf>

(Distributive Economy) เข้ามาปรับใช้ในแผนฯ เนื่องจากเล็งเห็นถึงการปรับพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งต้องดึงภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้อง⁴³ อีกทั้งยังมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นภาคประชาชน ด้วยวิธีประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน (steering committee) งานเสวนาระดับชาติ (national dialogue) และช่องทางสื่อสารแบบเปิด (open platform) ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสานงาน ดำเนินงาน ซึ่งเครื่องมือในการสื่อสารเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นในสหภาพยุโรปก่อนจะถูกส่งออกมาพร้อมกับกลไกความช่วยเหลือต่างๆ

เมื่อมาพิจารณาต่อการประชุมครั้งที่ 1/2018 ประธานคณะกรรมการให้ความเห็นชอบการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic environmental assessment (SEA) มาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม⁴⁴ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของภาคีเครือข่ายในงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะของพันธมิตรธุรกิจ (Strategic partnership)⁴⁵ และในส่วนของการประชุมครั้งที่ 1/2020 มีการรายงานวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายย่อย (Target) ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับเป้าหมายระดับแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (แผนระดับที่ 2) เพื่อประมวลความสอดคล้องการกำหนดทิศทางการพัฒนาระดับประเทศกับระดับนานาชาติ และนำไปสู่การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยให้สามารถบรรลุทั้งเป้าหมาย SDGs และเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทฯ ได้ในคราวเดียวกันช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ⁴⁶

SDG Move

เริ่มแรกเป็นโครงการประสานงานเพื่อการวิจัย จัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งเป็นสมาชิกของคณะอนุกรรมการกพย. ร่วมมือกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2016 โดยทำหน้าที่เป็น Strategic Research Issue Unit (SRI Unit) ภายใต้ชื่อ “โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนา

⁴³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2560 <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2560.pdf>

⁴⁴ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2561 <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2561.pdf>

⁴⁵ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2561

⁴⁶ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2563 <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2563.pdf>

ที่ยั่งยืน, SDGs Move” ตั้งแต่ปีค.ศ. 2016 ทำงานติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ และกำหนดทิศทางและทำหน้าที่ให้ทุนวิจัยของ สกว. ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย ต่อมา ค.ศ. 2020 SDGs Move ย้ายเข้ามาอยู่ภายใต้คณะเศรษฐศาสตร์ กลายเป็นศูนย์วิจัยที่ชัดเจนและเป็นทางการจะทำให้สามารถทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ อย่างองค์การสหประชาชาติที่เพิ่งประสานงานมาเพื่อพบปะและหารือเกี่ยวกับการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2020 ที่ผ่านมามีได้อย่างคล่องตัว และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน: Centre for SDG Research and Support (SDG Move)” ทำหน้าที่ ติดตามองค์ความรู้และการขับเคลื่อน SDGs ทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริม จัดการและพัฒนาองค์ความรู้ที่สนับสนุนการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะงานวิจัยเชิงนโยบาย เชื่อมโยงเครือข่ายวิชาการทุกระดับทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงเชื่อมโยงภาคีวิชาการกับภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อการขับเคลื่อน SDGs ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นแต่ไม่จำกัดอยู่ที่ระดับอุดมศึกษา⁴⁷

ศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

(ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue:

ACSDSD)

จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2019 ภายใต้วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อประสานงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศและประชาคมอาเซียน นายณรงค์ ศศิธร ผู้อำนวยการบริหารศูนย์ ACSDSD วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวว่า ศูนย์ ACSDSD เป็นกลไกสำคัญของอาเซียนในการผลักดันความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่การสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทุกคน และการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งจะเป็นแกนกลางที่จะร่วมมือกับมิตรประเทศในการนำแนวความคิดใหม่ๆ มาสู่ภูมิภาคอาเซียน ซึ่งประเทศไทยในฐานะผู้ประสานงานของอาเซียนได้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมาย SDGs และการสร้างประชาคมอาเซียนที่มีคนเป็นศูนย์กลางมาตั้งแต่ต้น ซึ่งภารกิจอีกด้านที่สำคัญ คือ ศูนย์ ACSDSD จะสนับสนุนให้มีงานวิจัยที่มีคุณภาพด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างคลังความรู้ที่จะสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย สมาชิกรอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยในเรื่องการแก้ปัญหาความยากจน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การผลิต และการบริโภคที่ยั่งยืน การพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสังคมจาก

⁴⁷ SDG move, ความเป็นมาและภารกิจศูนย์วิจัย, <https://www.sdgmovement.com/background-and-mission/>

วิกฤติ COVID-19 ในปัจจุบันที่เป็นประเด็นสำคัญในขณะนี้ อาเซียนได้กำหนดแนวทางที่ครอบคลุม โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยศูนย์ ACSDSD จะทำหน้าที่สนับสนุน และ ติดตามประเมินผลต่อไป⁴⁸

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการดำเนินงานภายในประเทศนั้นเป็นไปอย่างมีระบบแบบแผน กล่าวคือ มีหน่วยงานผู้ประสานในทุกระดับทั้งระดับประเทศที่เป็นหน่วยงานหลักอย่าง กพย. และ ระดับกระทรวงแยกย่อยออกไป ในแต่ละกระทรวงก็ได้รับเอาเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของตน มาจัดตั้งเป็นคณะทำงานย่อยภายในกระทรวงเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2.2 การปรับเปลี่ยนนโยบายให้รับกับเป้าหมาย SDGs

จากที่กล่าวไปข้างต้นว่าการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมาย SDGs และวาระปี 2030 นั้นต้องอาศัยการดำเนินงานในระดับรัฐ โดยที่รัฐผู้ลงนามจะเป็นผู้จัดทำแผนการปรับใช้เป้าหมาย SDGs กับ ยุทธศาสตร์หรือนโยบายของประเทศควบคู่ไปกับระบบตรวจสอบดูแลที่มีประสิทธิภาพ⁴⁹ เมื่อพิจารณาในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลได้ประกาศรับรองเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมาย SDGs รวมถึงประกาศเจตจำนงทางการเมืองในเวทีนานาชาติ ประกอบกับความพร้อมเชิงสถาบันในการประสานดำเนินงานของประเทศไทย ในส่วนนี้จะชี้ให้เห็นถึงตัวอย่างของผลการดำเนินงานหลักของหน่วยงานภาครัฐในแง่ของการนำเอาเป้าหมายต่างๆของการพัฒนาที่ยั่งยืนมาตั้งเป็นกรอบในการกำหนดนโยบายของชาติ อันได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาในระยะยาว เป็นตัวกำหนดแนวทางนโยบายของรัฐในทุกภาคส่วน ให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องและบูรณาการไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

แผนยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทยนั้น กำหนดกรอบระยะเวลาเอาไว้ที่ 20 ปีต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติหนึ่งครั้ง โดยฉบับปัจจุบันและเป็นฉบับแรกครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018 - ค.ศ. 2037 จากการศึกษาแผนดังกล่าวพบความเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs ดังนี้ ในหัวข้อ“ปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ” มีการกล่าวถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ แนวโน้มการปรับเปลี่ยนมา

⁴⁸ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, “ม.มหิตล ผลักดัน ศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue : ACSDSD) ชี้นำนโยบายไทย-อาเซียน.”

นิตยสารสารวิทย์, 9 March 2021, <https://www.nstda.or.th/sci2pub/acsdsc/>

⁴⁹ Brey, T., Bergö, M., Ebner, L. et al. “Where to begin? Defining national strategies for implementing the 2030 Agenda: the case of Switzerland.” *Sustain Sci* 16, 183–201 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11625-020-00856-0>

ใช้พลังงานทดแทน ภาครัฐเป็ยบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น นานาชาติจึงจ้งต่อการนำข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมมาปฏิบัติจริงมากขึ้น เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน⁵⁰ นอกจากนี้ยังระบุในวิสัยทัศน์ของประเทศด้าน “ความยั่งยืน” ว่าหมายถึงการไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกิน ความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน⁵¹ รวมถึงระบุความเชื่อมโยงว่า แนวทางการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมนั้นมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ ยั่งยืนในทุกมิติอย่างบูรณาการ⁵²

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเป็น กรอบในการพัฒนาแผนฯ ในช่วงเวลาดำเนินการเป้าหมาย SDGs ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 - ค.ศ. 2030 จะคาบเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติถึง 3 ฉบับด้วยกัน ได้แก่ ฉบับ ที่ 12 – 14 ครอบคลุมกรอบระยะเวลา ค.ศ. 2017 - ค.ศ. 2032 จากการศึกษาฉบับที่ 12 ถึง 13 ที่เป็นฉบับปัจจุบัน พบพลวัตความเปลี่ยนแปลงของแผนฯที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย SDGs ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ค.ศ. 2017-2021 และ 2022⁵³

ในบทการทบทวนสถานการณ์และแนวโน้มภายใน การพัฒนาประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนปี ค.ศ. 2016 - ค.ศ. 2030 เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญในด้านของการพัฒนา รวมถึง ความคืบหน้าการดำเนินงานของกพย. ในการจัดทำแม่แบบ (Template) ของแผนที่ นำทาง (Roadmap) การขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ให้เชื่อมโยงกับนโยบายของ

⁵⁰ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf, 3.

⁵¹ Ibid, 5.

⁵² Ibid, 8.

⁵³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 พ.ศ. 2560 – 2564, https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

รัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ตัวเนื้อแผนฯฉบับที่ 12 นั้น ซึ่งถึงความเชื่อมโยงว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เป็นแผนนโยบายย่อยของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในส่วนของเป้าหมายและตัวชี้วัดเองก็ต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ด้วยเช่นกัน ในแผนฯนี้ยังเน้นย้ำถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ การผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากกรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอยู่แล้ว ในปัจจุบันและการทำข้อตกลงใหม่ๆ ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของประเทศไทยเพื่อการพัฒนา และการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในอนุภูมิภาคและในภูมิภาค การขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมาย SDGs รวมทั้งการนำกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติและมาตรฐานสากลทั้งในด้านคุณภาพสินค้าและบริการ สิทธิแรงงาน ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ความโปร่งใส และอื่นๆ มาเป็นแนวปฏิบัติและบังคับใช้สำหรับประเทศไทย อีกทั้งยังกล่าวถึงเป้าหมาย SDGs ว่ามีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต⁵⁴ ทำให้ไทยต้องกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่รักษาสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบให้น้อยที่สุด เป็นโอกาสให้ประเทศไทยพัฒนาภาคโลกการค้าเงินงานของหน่วยงานต่างๆภายในประเทศให้เกิดการบูรณาการไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs พร้อมไปกับการพัฒนาภายในประเทศอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ค.ศ. 2023-2027⁵⁵

พลวัตที่น่าสนใจของแผนฯฉบับที่ 13 นี้คือกำหนดให้เป้าหมาย SDGs เป็น 1 ใน 4 หลักการและแนวคิดสำหรับการกำหนดทิศทางแผนฯ แต่ในเนื้อหาย่อยไม่มีการกล่าวถึงเป้าหมาย SDGs รวมถึงมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งในฉบับที่ 12 ไม่ได้กล่าวถึงมาใส่ในแผนฯครั้งนี้ด้วย

“การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

⁵⁴ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564

⁵⁵ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570

สมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับ การรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยน รูปแบบการผลิต การให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม”

จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาและปรับใช้อย่างมี ประสิทธิภาพจากภายในสหภาพยุโรป⁵⁶ ก่อนจะถูกส่งออกมายังภายนอกผ่านองค์ ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือประเทศผู้รับไม่ว่าจะผ่านการจัดทำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำและถ่ายทอดองค์ ความรู้ให้แก่บุคลากรในประเทศไทยนำไปต่อยอดปรับใช้กับนโยบาย

2.3 ความคืบหน้าของประเทศไทยต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs

เมื่อได้รับทราบเกี่ยวกับเจตจำนงการรับรองเป้าหมาย SDGs ความคืบหน้าของคณะทำงาน รวมไปถึงการรับเอาเป้าหมายมาเป็นกรอบในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายในการพัฒนา ประเทศแล้วนั้น อีกผลลัพธ์ที่แสดงว่าประเทศไทยบรรลุเป้าหมาย SDGs ไปมากน้อยเพียงใดใน ช่วงเวลาที่ผ่านมามีเห็นจะเป็นการศึกษารายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ไทย ค.ศ. 2016-2020⁵⁷ จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน ปีค.ศ. 2021 สามารถสรุปความคืบหน้าของประเทศไทยได้ดังนี้

ช่วง 5 ปีแรกของการดำเนินงานได้รับการประเมินว่าประเทศไทยอยู่ระหว่างการขับเคลื่อน เป้าหมาย SDGs ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยสหประชาชาติหรือแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติซึ่งกำหนดกรอบเวลาในการบรรลุเป้าหมายไว้ทั้งภายในระยะ 5 ปีระยะ 10 ปีและ ระยะ 15 ปีโดยมีเป้าหมาย SDGs ที่มีค่าสีแสดงสถานะเป็นสีเหลือง 10 เป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 58.8 ของเป้าหมายทั้งหมด และมีเป้าหมายที่มีค่าสีแสดงสถานะเป็นสีแดง 7 เป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 41.2 ในขณะที่ไม่มีเป้าหมายใดมีสถานะที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง) สะท้อนให้เห็นถึง ความก้าวหน้าของประเทศไทยในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ไปพร้อมกันในทุกมิติแต่ยังคงมีความ สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาที่จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการอย่าง บูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังแผนภาพด้านล่าง

⁵⁶ The EU SWITCH to Green Flagship Initiative. "The EU leads global efforts on the Circular Economy with its new Action Plan (2020)." Switchtorgreen. <https://www.switchtorgreen.eu/the-eu-leads-global-efforts-on-the-circular-economy-with-its-new-action-plan/>.

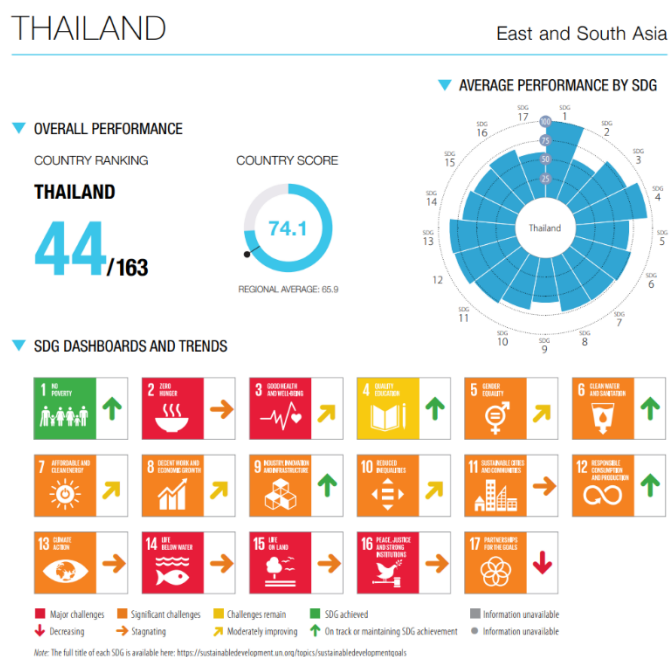
⁵⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานความก้าวหน้า SDGs ของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563, <https://sdgs.nesdc.go.th/รายงานความก้าวหน้า-sdgs-ของ/>.

รูปที่ 1 ผลการประเมินสถานะของเป้าหมาย SDGs

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานความก้าวหน้า SDGs ของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563, <https://sdgs.nesdc.go.th/รายงานความก้าวหน้า-sdgs-ของ/>.

ในส่วนของสถิติรายปีข้อมูลล่าสุดจากเว็บไซต์ The Sustainable Development Report ปี ค.ศ. 2022 พบว่าสถานะการดำเนินงานของประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 44 จากทั้งหมด 163 ประเทศด้วยคะแนน 74.1 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของภูมิภาคที่ 65.9 คะแนน ซึ่งถ้าหากพิจารณาสี่ของสถานะในแต่ละเป้าหมายเทียบกับผลการประเมินช่วง 5 ปีในรายงานของสภาพัฒน์ฯ พบว่าเป้าหมายที่มีแนวโน้มดีขึ้นนั้นมีเพียงเป้าหมายที่ 1 ส่วนอีก 16 เป้าหมายนั้นมีแนวโน้มคงที่หรือไม่ก็ขยับลด ความก้าวหน้าลงสังเกตได้จากสี่สถานะที่เพิ่มขึ้นจากผลการประเมินช่วงปี ค.ศ. 2016-2020⁵⁸

รูปที่ 2 สถานการณ์ดำเนินงานเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทย ปี ค.ศ. 2022

ที่มา: The Sustainable Development Report, Thailand, Access on 15 April, <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/thailand>.

⁵⁸ The Sustainable Development Report, Thailand, Access on 15 April, <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/thailand>.

การประเมินในรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ค.ศ. 2016-2020 ในการขับเคลื่อนเป้าหมายที่ 17 “ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในมิติความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (Partnership) กล่าวคือ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน แม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีข้อผูกพันในฐานะประเทศผู้ให้(donor) ก็ตาม และจากการรายงานข้อมูลภาพรวมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA) ระบุว่าจากข้อมูลความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance : ODA) ปัจจุบันในฐานะข้อมูลขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD-Organization for Economic Cooperation and development) พบว่า ประเทศไทยเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามิติด้านการรับของไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัดและเพิ่มบทบาทการเป็นผู้ให้มากขึ้น อันเนื่องมาจากระดับการพัฒนาของประเทศไทยได้มีการพัฒนาขึ้นสู่อีกระดับหนึ่ง (Graduate) เมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ด้วยกัน ทำให้นโยบายของแหล่งผู้ให้บางประเทศได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการให้ความร่วมมือกับประเทศไทยเป็นลักษณะหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนามากขึ้น⁵⁹ สอดคล้องกับชุดสถิติของ OECD ช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2021⁶⁰ พบว่าประเทศไทยส่งมอบความช่วยเหลือให้ประเทศผู้รับอื่นๆ มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แม้จะลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปี ค.ศ. 2019 – 2020 ที่เกิดวิกฤติโควิด19 แต่ก็กลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2021 แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในบทบาทของผู้ให้มากขึ้น

Aid (ODA) disbursement to countries and regions [DAC2a]						
Donor	Thailand					
Aid type	ODA: Total Net					
Unit	US Dollar, Millions, 2021					
Year	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Recipient; All recipients, Total	191.35	148.9	144.2	157.86	75.96	84.48

ตารางที่ 1 สถิติการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทยในฐานะผู้ให้ช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2021

ที่มา: OECD. Stat, Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a], Access on 15 April 2023,

<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A#>.

⁵⁹ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, ภาพรวมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย. <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/page/oda-ของประเทศไทย?menu=5f363df3db2be85780216df5>.

⁶⁰ OECD. Stat, Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a], Access on 15 April 2023, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A#>.

2.4 อุปสรรคและข้อท้าทายของประเทศไทยต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs

เมื่อพิจารณาการประเมินในรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ค.ศ. 2016-2020 ให้ข้อคิดเห็นในด้านความท้าทายเอาไว้ว่า ถึงแม้ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนพร้อมกันทุกมิติ แต่ยังคงมีความท้าทายทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติอีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับผลการดำเนินการของเป้าหมายอื่น ๆ อาทิ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เป็นปัจจัยชะลอความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ข้อจำกัดในการจัดเก็บข้อมูล ตัวชี้วัดที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย⁶¹ อีกหนึ่งข้อท้าทายสำคัญของประเทศไทยคือการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพื้นที่ (SDGs Localization) เนื่องจากการที่จะทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น มีความยั่งยืนอย่างแท้จริงต้องเกิดจากการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ กระบวนการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับท้องถิ่นที่มีความแตกต่างทั้งในแง่ของระดับการพัฒนา สภาพแวดล้อม และระดับความต้องการในการพัฒนาให้มีความสามารถในการวางแผน ดำเนินการ รวมถึงตรวจสอบและติดตามผลการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ได้ด้วยตนเองผ่านแนวคิดการดำเนินนโยบายแบบล่างขึ้นบน (bottom-up approach) เพื่อบรรลุการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม และเสริมสร้างการรับรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน⁶²

ในบทนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงเจตจำนงทางการเมืองและความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการรับรองเป้าหมาย SDGs บทบาทของภาครัฐในการเชื่อมโยงเป้าหมายฯ เข้ากับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาประเทศรวมไปถึงวิเคราะห์สถานะการดำเนินงาน และข้อท้าทายในการบรรลุเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ประเทศไทยสมัครเข้าร่วมคณะทำงานเปิดของสหประชาชาติเพื่อจัดทำร่างเป้าหมาย SDGs หรือการเข้าร่วมการจัดทำรายงานผลการทบทวนการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจ (Voluntary National Reviews, VNRs) มีการยกระดับการจัดตั้งคณะทำงานภาครัฐ และภาคเอกชนเองก็ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ วิเคราะห์ และประเมินเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทย พัฒนาการของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายฯ มากยิ่งขึ้น บทบาทผู้ให้ของประเทศไทยที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในการพัฒนาประเทศและส่งต่อความช่วยเหลือไปยังประเทศอื่นๆ ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายข้างต้น เจตจำนงภายในประเทศของไทยด้านการ

⁶¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานความก้าวหน้า SDGs ของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563, 12-17.

⁶² High-Level Political Forum on Sustainable Development, Concept Note "How can localization of SDGs contribute to "Leaving no one behind"?" https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/28578egypt_concept_note.pdf.

พัฒนาที่ยั่งยืนนั้นยังมีการส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่คู่กับการรับรู้ของคนไทยมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงการริเริ่มและผลักดัน “เป้าหมายกรุงเทพฯ ว่าด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ – เศรษฐกิจหมุนเวียน – เศรษฐกิจสีเขียว” หรือ “Bangkok goals on Bio – Circular – Green (BCG) Economy” ที่ผู้นำจากทุกเขตเศรษฐกิจร่วมรับรองในการประชุม APEC ปี พ.ศ.2565 ที่ผ่านมา โดยเป้าหมายกรุงเทพฯภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG นั้นจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการทำงานของ APEC ในช่วงเวลาแห่งการฟื้นฟูเศรษฐกิจยุคหลัง COVID-19 ให้ดำเนินไปอย่างมีสมดุล มั่นคง ปลอดภัย และยั่งยืน นับเป็นเอกสารฉบับแรกในประวัติศาสตร์ของ APEC ที่วางบรรทัดฐานและระบุเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและครอบคลุม สร้างประโยชน์ให้เศรษฐกิจไทยและภูมิภาคในระยะยาว และยังส่งเสริมความพยายามในการบรรลุเป้าหมาย SDGs อีกด้วย ซึ่งให้เห็นว่าประเทศไทยมองสหภาพยุโรปเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในแง่ของการนำความยั่งยืนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเข้ามาคำนวณในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ จนในวันนี้ประเทศไทยรับเอาแนวคิดดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งในแผนงานที่ริเริ่มโดยประเทศไทยต่อไป

บทที่ 3 บทบาทสหภาพยุโรปต่อไทยในการส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs

3.1 พลวัตเชิงยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศของสหภาพยุโรปหลังเริ่มเป้าหมาย SDGs

การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือในปัจจุบันคือเป้าหมาย SDGs ถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของสหภาพยุโรปเป็นแนวปฏิบัติหลักในสนธิสัญญาการก่อตั้งสหภาพยุโรป (Treaty of the European Union) และเป็นประเด็นสำคัญในนโยบายทั้งภายในและภายนอกของสหภาพยุโรป⁶³ โดยกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญที่ทำให้ยุโรปช่วยเหลือประเทศภายนอกในแง่ของเงินสนับสนุน ได้แก่ กรอบวาระปฏิบัติการแอดดิสอาบาบา (Addis Ababa Action Agenda) ข้อตกลงนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากฉันทามติมอนเตร์เรย์ปี ค.ศ. 2002 (the Monterrey Consensus) และปฏิญญาโดฮา (the Doha Declaration) ปี ค.ศ. 2008 ว่าด้วยการปรับกรอบการทำงานเพื่อจัดหาเงินทุนเพื่อการพัฒนา รวมถึงสร้างวิสัยทัศน์ในการใช้การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างรากฐานสำคัญที่มีส่วนช่วยในการดำเนินงานของวาระ 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (the 2030 for Sustainable Development) โดยเป็นการพัฒนากรอบการดำเนินงานการเคลื่อนย้ายเงินทุนและนโยบายให้สอดคล้องไปกับประเด็นความเร่งด่วนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

⁶³ European Commission, International Strategies; Sustainable Development Goals, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals_en.

ประกอบไปด้วยชุดแนวทางการปฏิบัตินโยบายที่ครอบคลุม และเครื่องชี้วัดที่เป็นรูปธรรมมากกว่า 100 แบบที่ดึงดูดทรัพยากรทุกมิติเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย SDGs⁶⁴ เมื่อพิจารณาในวาระปฏิบัติการถึงบทบาทสหภาพยุโรปในหัวข้อความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (International development cooperation) พบว่าสหภาพยุโรปได้ให้คำมั่นสัญญาในความพยายามบรรลุการเพิ่มความช่วยเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ให้ถึง 0.7% ต่อรายได้มวลรวมประชาชาติ (ODA/GNI)⁶⁵ ประกอบกับรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของยุโรปปี ค.ศ. 2022 ระบุว่า การเพิ่มเงินทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศซีกโลกใต้ยังมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในแง่ของปริมาณและความหลากหลายของความช่วยเหลือ และสหภาพยุโรปยังคงเป็นผู้บริจาคพหุภาคีที่มากที่สุดในโลกด้วยเม็ดเงินมากกว่า 50 ล้านยูโรในแต่ละปี⁶⁶

3.1.1 กรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-EU PCA)

เป็นกรอบความตกลงที่ประเทศไทยจัดทำร่วมกับสหภาพยุโรป และประเทศสมาชิกทั้ง 27 ประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานในการขยายความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นทิศทางของกรอบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพยุโรปและประเทศไทยในระยะยาว โดยทั้งสองฝ่ายเริ่มต้นเจรจาพิจารณาข้อตกลงตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 และถูกระงับการลงนามไปในปี ค.ศ. 2014 เนื่องจากเหตุการณ์รัฐประหารในประเทศไทย จนกระทั่งเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2021 สหภาพยุโรปเห็นสมควรให้กลับมาพิจารณาขั้นตอนการลงนามข้อตกลงดังกล่าวให้เสร็จสมบูรณ์อีกครั้งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2021 และเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 2022 ในห้วงการประชุมสุดยอดอาเซียน-อียู สมัยพิเศษ ที่กรุงบรัสเซลส์ ราชอาณาจักรเบลเยียม นายดอน ปรมัตถ์วินัย รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ลงนาม ร่วมกับฝ่ายสหภาพยุโรป ได้แก่ นาย Petr Fiala นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐเช็กในฐานะประธานแห่งสหภาพยุโรป และนาย Josep Borrell รองประธานคณะกรรมการยุโรปและผู้แทนระดับสูง

⁶⁴ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, "Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development." <https://www.un.org/esa/ffd/publications/aaaa-outcome.html>.

⁶⁵ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, "Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development.", 26.

⁶⁶ Dufief, Elise. "Financing sustainable development in the Global South." Ten ideas to strengthen the EU's Sustainable Development Goals leadership (Experts' Contributions), Europe Sustainable Development Report 2022, <https://eu-dashboards.sdgindex.org/chapters/part-3-ten-ideas-to-strengthen-the-eus-sustainable-development-goals-leadership#figure-3-1-bilateral-oda-from-eu-institutions-by-sector-2020>.

ของสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศและนโยบายความมั่นคง โดยมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี นาย Charles Michel ประธานคณะมนตรียุโรป และ นาง Ursula von der Leyen ประธานคณะกรรมการยุโรปร่วมเป็นสักขีพยาน

ซึ่งข้อตกลงนี้ถือเป็นการยกระดับความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีด้วยความมุ่งมั่นที่ทั้งสองฝ่ายจะทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนระเบียบระหว่างประเทศซึ่งตั้งอยู่บนฐานของกฎกติกาที่ทุกฝ่ายยอมรับไม่ว่าจะเป็น ด้านประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน นิติรัฐและนิติธรรม เศรษฐกิจที่เปิดเสรี การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพในภูมิภาค⁶⁷ ซึ่งครอบคลุมความตกลงดังกล่าวครอบคลุมประเด็นความร่วมมือในนโยบายทุกระดับทั้งทวิภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี เช่น สิ่งแวดล้อม พลังงาน การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การขนส่ง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การค้า การจ้างงานและกิจการสังคม สิทธิมนุษยชน การศึกษา เกษตรกรรม การต่อต้านการก่อการร้าย การต่อสู้กับการทุจริตและองค์การอาชญากรรม การโยกย้ายถิ่นฐาน และวัฒนธรรม⁶⁸ โดยประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากการที่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ของสหภาพยุโรปผ่านกรอบการหารือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมการสัมมนา ฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ และยกระดับมาตรฐานของไทยให้ทัดเทียมสากล⁶⁹ ทั้งนี้ การที่ทั้งสองฝ่ายมีกรอบความร่วมมือดังกล่าวจะนำไปสู่การดำเนินความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนใกล้ชิดระหว่างประเทศไทยกับสหภาพยุโรป และประเทศสมาชิกมากยิ่งขึ้น ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในเวทีโลก⁷⁰ ส่งผลดีต่อการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทยในการยกระดับองค์ความรู้และความร่วมมืออีกระดับ ซึ่งหมายถึงองค์ความรู้ที่กว้างขึ้น ลึกซึ้งขึ้น รวมถึงอาจเป็นโอกาสของไทยที่จะได้รับการสนับสนุนในโครงการอื่นๆจากสหภาพยุโรปที่มีส่วนช่วยในการบรรลุเป้าหมาย SDGs ในอนาคต

⁶⁷ คณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทย, “อินโดแปซิฟิก: สหภาพยุโรปและประเทศไทยลงนามในความตกลงว่าด้วยความสัมพันธ์หุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน.”

⁶⁸ European Union External Action, “The European Union and Thailand initial Partnership and Cooperation Agreement.” 2 September 2022. https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-and-thailand-initial-partnership-and-cooperation-agreement_en.

⁶⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, “ไทยและ EU ลงนามร่างกรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-EU PCA).”

⁷⁰ กระทรวงการต่างประเทศ, “ถาม-ตอบ เรื่องร่างกรอบความตกลง PCA ไทย-EU ภายใต้ความสัมพันธ์ไทย-EU ยุคใหม่.” 3 March 2023. <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/ถาม-ตอบ-เรื่องร่างกรอบความตกลง-pca-ไทย-eu-ภายใต้คว>

3.1.2 ยุทธศาสตร์ของสหภาพยุโรปเพื่อความร่วมมือในอินโด-แปซิฟิก (EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific)

เป็นแผนงานซึ่งกำหนดเจตนารมณ์ของสหภาพยุโรปในอันที่จะสนับสนุนการเรียงลำดับความสำคัญของเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ รวมทั้งทำให้บทบาทและการดำเนินนโยบายต่างๆ ของสหภาพยุโรปในภูมิภาคซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อผลประโยชน์ของยุโรปโดยรวมนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งการสร้างสรรค์สันติสุข ความมั่งคั่ง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ท่ามกลางปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้าและความตึงเครียดในระดับภูมิภาคที่นับวันก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นเป้าหมายของสหภาพยุโรปในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกเป็นเป้าหมายในระยะยาว และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยึดมั่นต่อประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม และความเคารพต่อกฎหมายระหว่างประเทศ⁷¹

โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้รับการลงมติรับรองจากคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปและรัฐสภายุโรปอย่างเป็นทางการในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 2021 ระบุความตั้งมั่นของสหภาพยุโรปถึงการเสริมสร้างบทบาทหุ้นส่วนความร่วมมือในภูมิภาคในการจัดการกับประเด็นเร่งด่วนต่างๆ อย่างครอบคลุมทุกมิติ เช่น ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือด้านสาธารณสุขที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ รวมไปถึงความสำคัญในการประสานความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs เจตจำนงในการร่วมมือกับหุ้นส่วนต่างๆ เพื่อรักษาและส่งเสริมประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ ฯลฯ ที่เป็นคุณค่าหลักของสหภาพยุโรป⁷²

เมื่อศึกษาการส่งออกความช่วยเหลือมายังไทย พบว่าสัดส่วนเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศตามข้อมูลอย่างเป็นทางการของTICA ข้อมูลการรับความช่วยเหลือของประเทศไทย⁷³ ในช่วงปี ค.ศ. 2017-2018 สหภาพยุโรปอยู่ในอันดับที่ 6 ด้วยยอดเงินจำนวน 12.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และจาก

⁷¹ European Union External Action, "EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific." 19 April 2021, https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategy-cooperation-indo-pacific-0_en.

⁷² European Union External Action, "Joint communication on the Indo-Pacific." 16 September 2021, https://www.eeas.europa.eu/eeas/joint-communication-indo-pacific_en.

⁷³ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, "ข้อมูลการรับความช่วยเหลือของประเทศไทย : ภาพรวมการรับความช่วยเหลือ." 30 November 2021, <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/page/ข้อมูลการรับความช่วยเหลือของประเทศไทย-ภาพรวม?menu=5f45032ad6a6767669558c67>.

การศึกษาสถิติข้อมูลความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ODA ของ OECD⁷⁴ ในช่วงปี ค.ศ. 2016 - 2021 พบว่าเงินช่วยเหลือจากสหภาพยุโรปมายังประเทศไทยนั้นมีความผันผวนดังภาพสถิติด้านล่าง

Aid (ODA) disbursement to countries and regions [DAC2a]						
Donor	EU Institutions					
Aid type	ODA: Total Net					
Unit	US Dollar, Millions, 2021					
Year	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Recipient; Thailand	20.22	15.58	10.91	10.37	13.21	8.27

ตารางที่ 2 สถิติการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจากสหภาพยุโรปมายังประเทศไทยช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2021

ที่มา OECD. Stat, Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a], Access on 15 April 2023, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A#>.

3.2 โครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การสนับสนุนของสหภาพยุโรป

ความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรปนั้นส่วนใหญ่จะมาในรูปแบบของโครงการเพื่อการพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากสหภาพยุโรป โดยแต่ละโครงการจะมีจุดมุ่งหมาย ผลที่คาดหวัง ระยะเวลาการดำเนินงาน หน่วยงานภาครัฐของไทยที่เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือหลักที่แตกต่างกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยแบ่งประเภทตัวอย่างโครงการดังกล่าวออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) โครงการที่ได้สนับสนุนจากสหภาพยุโรปเพียงองค์กรเดียว และ 2) โครงการที่สหภาพยุโรปร่วมมือกับองค์กรชั้นนำด้านการพัฒนาอื่นๆ

3.2.1 โครงการจากสหภาพยุโรป

โครงการ Towards SDG12 – SCP Patterns through the Implementation of 10-Year Framework of Programmes (10YFP) in Thailand

เป็นโครงการที่สหภาพยุโรปร่วมมือกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการว่าด้วยการผลิต และการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทยระยะ 5 ปี ค.ศ. 2018 – 2022 ที่ถูก

⁷⁴ OECD. Stat, Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a], Access on 15 April 2023, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A#>.

พัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงข้อมูลเป้าหมาย ตัวชี้วัด วิธีตรวจติดตามและประเมินผลภายใต้แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ค.ศ. 2017 – 2037 เพื่อพัฒนาภาคการดำเนินงานและความร่วมมือที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้บริโภค⁷⁵

โครงการ SWITCH-Asia เป็นแผนงานด้านการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืนที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรปเกือบ 300 ล้านยูโร ตั้งแต่ค.ศ. 2007 SWITCH-Asia ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียว การลดความยากจนและการลดภาวะโลกร้อนในเอเชีย⁷⁶ มีโครงการย่อย 8 โครงการ ได้แก่ 1)TOURLINK 2)Lead Paint Elimination 3)Greening Supply Chains in the Thai Auto and Automotive Parts Industries 4) ASEAN SHINE 5) AEMAS 6) Zero Carbon Resorts (ZCR) 2.0 7) Sustainable Freight and Logistics 8) Dear Consumers

3.2.2 โครงการความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปและองค์กรอื่นๆ

โครงการ Rethinking Plastics: Circular Economy Solutions to Reduce Marine Litter เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรป และกระทรวงเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BMZ) มีเป้าประสงค์เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนสำหรับพลาสติกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อลดการใช้พลาสติกของขยะพลาสติกกล่องสี่เหลี่ยม ในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมีการใช้และการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้นโดยผ่านกระบวนการ 3R ประกอบไปด้วย การลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล ผ่านความร่วมมือจากกรมควบคุมมลพิษในการดำเนินการตามบันทึกความเข้าใจ (MoU) ระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวจากบริการส่งอาหาร และโครงการนำร่องในประเทศไทย เช่น การรีไซเคิลระดับครัวเรือนที่เหมาะสมในจังหวัดระยอง หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน

⁷⁵ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานความก้าวหน้า SDGs ของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563.

⁷⁶ องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย, "โครงการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนในทวีปเอเชีย ก้าวสู่ระยะที่สอง มุ่งบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน." 20 September 2018, <https://www.thai-german-cooperation.info/th/switch-asia-scp-facility-kicks-start-new-phase/>.

สำหรับเกาะลิบง จังหวัดตรัง การลดขยะพลาสติกในจังหวัดภูเก็ต การส่งเสริมระบบการจัดการของเสียจากเรือ ท่าเรือกรุงเทพ⁷⁷

โครงการวิจัยการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ได้รับการสนับสนุนร่วมจากสหภาพยุโรปและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP in Thailand) ร่วมมือกับกระทรวงยุติธรรม เพื่อสนับสนุนการดำเนินการภายใต้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย⁷⁸ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการผลักดันให้มีการจัดทำมาตรการการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และมาตรการป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์ฯ รวมถึงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำมาตราการ กลไก หรือกฎหมายดังกล่าวไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ⁷⁹

โครงการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรป องค์การยูนิเซฟ และรัฐบาลไทย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อนโยบายและการปฏิบัติการสำหรับเด็กข้ามชาติหรือเด็กผู้โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย และเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทยเพื่อให้เข้าถึงการช่วยเหลือทางสังคมและทางกฎหมาย การให้คำปรึกษา ตลอดจนการจดทะเบียนเกิดได้ความร่วมมือนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อยุติการกักตัวเด็กด้วยสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการอพยพย้ายถิ่นฐาน พร้อมเสริมสร้างความเข้มแข็งในมาตรการทางเลือกอื่น ๆ ในการดูแลเด็กแทนการกักตัวในสถานกักกัน

⁷⁷ องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย, "โครงการส่งเสริมการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการปัญหาขยะทะเล." 26 May 2022, <https://www.thai-german-cooperation.info/th/rethinking-plastics-circular-economy-solutions-to-marine-litter/>.

⁷⁸ UNDP Thailand, "โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP in Thailand) ด้วยการสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ได้ดำเนินโครงการวิจัยที่สำคัญใน 2 หัวข้อ ได้แก่ "การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน" และ "การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน", facebook, 18 October 2021, https://web.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0SGdUPJur2A68xmmjaqji6oPgqTuUDxbiFd44B8SFV6L5q1kZfiD7PUzQDwpJIHyRl&id=150365761703762&mibextid=CDWPTG&_rdc=1&_rdr.

⁷⁹ กระทรวงยุติธรรม, "คุ้มครองสิทธิฯ ร่วมกับ UNDP และ EU สรุปลผลการวิจัย เรื่อง "การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และกฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย". 8 December 2021, <https://www.moj.go.th/view/61930>.

ต่างตัวเข้าเมือง เช่น ระบบพ่อแม่อุปถัมภ์ และการอุปการะดูแลแบบเครือญาติแก่เด็กผู้โยกย้ายถิ่นฐานโดยลำพังหรือไม่ได้อยู่กับพ่อแม่⁸⁰

3.3 ผลประโยชน์ของสหภาพยุโรปภายใต้การส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา

ปัจจุบันภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกกำลังเผชิญกับการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เข้มข้นทั้งในเรื่องของความมั่นคงและการค้า ห่วงโซ่อุปทาน รวมไปถึงด้านเทคโนโลยี อีกทั้งยังมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งภัยคุกคามเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหภาพยุโรป⁸¹ ส่งผลให้สหภาพยุโรปจำเป็นต้องเพิ่มความสนใจเสริมสร้างความร่วมมือในทุกประเด็นทุกมิติกับประเทศภายนอกเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ประเทศพันธมิตรว่าสหภาพยุโรปเป็นพันธมิตรที่เชื่อถือและพึ่งพาได้ โดยสหภาพยุโรปจะใช้กลไกที่มีอยู่แล้วพัฒนาความร่วมมือกับชาติพันธมิตรให้เกิดผลประโยชน์ที่มากขึ้นผ่านขอบเขตความร่วมมือตามยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืนและทั่วถึง (sustainable and inclusive prosperity) การเปลี่ยนผ่านสีเขียว (green transition) การบริหารจัดการกิจการทางทะเล (ocean governance) และการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (digital governance) และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของอำนาจเชิงปทัสสถานในการทำให้รัฐที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยหันมาให้ความสำคัญกับแนวคิดหรือบรรทัดฐาน และนำไปปรับใช้ภายในประเทศได้ ซึ่งการปรับใช้จุดแข็งนี้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกจะช่วยส่งเสริมบทบาทสหภาพยุโรปในภูมิภาคในระยะยาว⁸²

ในกรณีความพยายามการส่งออกแนวคิดด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ของสหภาพยุโรป ผ่านความช่วยเหลือต่างๆ เพื่อช่วยให้ประเทศไทยพัฒนาไปอย่างยั่งยืนและบรรลุเป้าหมาย SDGs ทำให้เห็นได้ชัดถึงความพยายามของสหภาพยุโรปในการรักษาบทบาทนำในฐานะผู้ส่งออกปทัสสถานไปในเวทีโลกได้ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติจากการช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลดีโดยตรงกับความสัมพันธ์ทวิภาคี ยกตัวอย่างเช่น ถ้าสหภาพยุโรปประสบความสำเร็จในการกระตุ้นให้ประเทศไทยผลิตสินค้าที่ตรงกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปได้อย่างหลากหลาย จุดนี้จะส่งผลดีต่อทั้งประเทศไทยเองในแง่การยกระดับความสามารถด้านอุตสาหกรรมให้ผลิตสินค้าที่มี

⁸⁰ Unicef Thailand, "สหภาพยุโรปสนับสนุนงบ 82 ล้านบาทเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย." 12 March 2019, <https://www.unicef.org/thailand/th/press-releases/สหภาพยุโรปสนับสนุนงบ-82>.

⁸¹ Council of the European Union, "Council conclusions on an EU Strategy for cooperation in the Indo-Pacific." 16 April 2021, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7914-2021-INIT/en/pdf>.

⁸² มุ่งงาม, เพ็ญพิชชา. "อนาคตร่วม: วิสัยทัศน์สหภาพยุโรป อาเซียน และไทยต่อ 'อินโด-แปซิฟิก'." the101.world, 29 March 2023, <https://www.the101.world/eu-indo-pacific-strategy-asean-thailand/>.

คุณภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามมาตราฐานตะวันตกที่ทั่วโลกให้ความเชื่อมั่น เป็นผลจากอำนาจเชิงปทัสสถานที่สหภาพยุโรปสามารถพิสูจน์ศักยภาพและสร้างภาพลักษณ์ผู้นำด้านนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมต่อสายตาโลกได้ ในทางกลับกันสหภาพยุโรปเองยังสามารถนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยได้อย่างไร้กังวลและยังคงรักษาบรรทัดฐานของตนในความมุ่งมั่นที่จะบริโภคอุปโภคสินค้าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุดเอาไว้ได้

3.4 ข้อท้าทายของสหภาพยุโรปภายใต้สถานะผู้นำอำนาจเชิงปทัสสถาน

ความพยายามในการดำรงสถานะผู้นำอำนาจเชิงปทัสสถานนั้นถือเป็นข้อท้าทายด้านการต่างประเทศที่สำคัญยิ่งของสหภาพยุโรปในการส่งออกบรรทัดฐานของตนไปในพื้นที่ใหม่ๆ รวมถึงความต่อเนื่องในการรักษาสถานะให้คงอยู่และเพิ่มขึ้นในประเทศต่างๆที่เป็นพื้นที่เป้าหมายรับความช่วยเหลือ ซึ่งในปัจจุบันปัจจัยด้านวิกฤติเร่งด่วนของโลก รวมถึงปัญหาความขัดแย้งที่มีมากขึ้น กลายเป็นข้อท้าทายการส่งออกและรักษาอำนาจเชิงปทัสสถาน รวมถึงทำให้ให้สหภาพยุโรปต้องจำเป็นต้องลดความเข้มข้นของการส่งออกอำนาจเชิงปทัสสถานลงนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ โรคระบาด COVID-19 และสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

สถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ที่ผ่านมามีผลกระทบอย่างมหาศาลในทุกมิติไปทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศซีกโลกใต้ (Global South) ที่โรคระบาดดังกล่าวเหมือนเป็นจุดย้อนเวลาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกลับไปหลายปี อัตราความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้น กลุ่มประเทศยากจนและรายได้ต่ำประสบปัญหารุนแรงในการจัดหาทรัพยากรด้านสาธารณสุขมาช่วยเหลือประชาชน การถดถอยทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนออกมาในประเด็นปัญหาของโลก (global issues) ที่เป็นหัวใจหลักของแต่ละเป้าหมาย SDGs ย้ำแย้งส่งผลกระทบต่อคืบหน้าของการดำเนินงานในแต่ละเป้าหมายชะลอตัวลงไปด้วย เช่น เป้าหมายที่ 1 (ขจัดความยากจน) เป้าหมายที่ 3 (การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี) เป้าหมายที่ 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) เป้าหมายที่ 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ) ฯลฯ ยิ่งไปกว่านั้น ผลกระทบทางเศรษฐกิจในทุกประเทศยังส่งผลถึงเม็ดเงินบริจาคด้านการพัฒนาในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งในช่วงเวลาที่ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนามีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่กลับกันยอดเงินของ ODA ที่มาจากเจตจำนงทางการเมืองจากเหล่าประเทศผู้ให้โดยสมัครใจกลับลดลง โดยในช่วง 5 เดือนแรกของปี ค.ศ. 2020 พบว่าผู้บริจาคระดับทวีภาคีได้ให้คำมั่นสัญญาในการบริจาคเงิน ODA น้อยลงกว่า 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันกับปีที่แล้ว คิดเป็นปริมาณที่ลดลงถึง 1 ใน 3⁸³ ซึ่งการที่ยอดบริจาคของ ODA ลดลงนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เนื่องจากทุก

⁸³ Brown, Stephen. "The impact of COVID-19 on development assistance." International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis, 19 January 2021, <https://doi.org/10.1177/0020702020986888>.

ประเทศมีความจำเป็นต้องหันกลับมาเน้นที่การฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้ในช่วงต้นของโรคระบาดงบประมาณกลางด้านการพัฒนาหลายร้อยล้านดอลลาร์สหรัฐถูกนำไปใช้ในการวิจัยพัฒนาวัคซีน ซึ่งถ้าหากมองในเกณฑ์ของ OECD อาจไม่สามารถนับเงินก้อนนี้เป็นส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาได้ ถ้าหากเป้าหมายของการวิจัยดังกล่าวให้ผลประโยชน์กับประเทศซีกโลกเหนือในสัดส่วนพอกับซีกโลกใต้⁸⁴ ส่งผลให้ยอดเงินบริจาคที่แท้จริงเพื่อประเทศซีกโลกใต้ที่ต้องการยิ่งลดน้อยลงไปในช่วงโรคระบาด

การที่สหภาพยุโรปส่งออกความช่วยเหลือได้น้อยลงอันเนื่องมาจากความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายในเช่นเดียวกับทุกประเทศทั่วโลก ประกอบกับความยากลำบากในการส่งผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายถอดองค์ความรู้ในช่วงวิกฤติ COVID-19 สถานการณ์การหยุดชะงักของกิจกรรมด้านการพัฒนานี้ เชื่อมโยงถึงการรักษาอำนาจเชิงปทัสสถานของตัวสหภาพยุโรปเอง กล่าวคือ การที่กิจกรรมในประเทศผู้รับดำเนินไปได้ช้า ส่งผลให้กระบวนการการรับเอาคุณค่า บรรทัดฐาน หรือหลักปฏิบัติสากลจากสหภาพยุโรปที่แฝงตัวอยู่ภายในเป้าหมายของโครงการความช่วยเหลือต่างๆ ไปปรับใช้ในประเทศก็ยิ่งล่าช้าออกไปด้วยเช่นกัน ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงของอำนาจเชิงปทัสสถาน นอกจากนี้กระบวนการการพัฒนาของประเทศผู้รับที่ถูกทำให้ชะลอออกไปจากสาเหตุข้างต้นยังส่งผลต่อความคืบหน้าของเป้าหมาย SDGs ในระยะยาวอีกด้วย และเมื่อสถานการณ์โรคระบาดเริ่มเข้าสู่สภาวะคลี่คลาย สหภาพยุโรปจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งความมุ่งมั่นและงบประมาณที่มากขึ้นเพื่อเร่งเดินหน้าโครงการต่างๆ ให้กลับมาดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลต่อทั้งความคืบหน้าในเป้าหมาย SDGs ของประเทศผู้รับรวมถึงตัวสหภาพยุโรปเองในส่วนของเป้าหมายที่ 17 (หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา) ต่อไป

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่เป็นข้อท้าทายให้สหภาพยุโรปไม่อาจเดินหน้าส่งออกอำนาจเชิงปทัสสถานได้อย่างเต็มกำลัง ได้แก่ สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ กล่าวคือ ในฐานะที่สหภาพยุโรปเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักนิติธรรม และยึดถือหลักประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ การที่ประเทศหนึ่งฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานสากล เช่น การรุกราน การทำสงคราม การทำรัฐประหาร ฯลฯ สหภาพยุโรปจึงจำเป็นต้องดำเนินการระงับความสัมพันธ์กับประเทศดังกล่าวในทุกช่องทางเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การหยุด เศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งความร่วมมือทวิภาคี พหุภาคี เพื่อเป็นการประณามการกระทำดังกล่าวและแสดงจุดยืนว่าสหภาพยุโรปไม่สนับสนุนการไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานสากล ดังตัวอย่างกรณีศึกษาการระงับความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรปเนื่องจากเหตุการณ์การรัฐประหารของประเทศไทยและเมียนมาร์ โดยในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2014 หลังจากที่เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย สหภาพยุโรปแสดง

⁸⁴ Brown, Stephen. "The impact of COVID-19 on development assistance."

ความกังวลเป็นอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเรียกร้องให้ประเทศไทยกลับสู่กระบวนการด้านประชาธิปไตยให้เร็วที่สุด รวมทั้งเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้ที่ยังถูกคุมขังทางการเมืองทั้งหมด อย่างไรก็ตาม จากการประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ยังไม่ได้ให้หลักประกันใดๆ ในเรื่องเวลาของการกลับคืนสู่การปกครองภายใต้หลักรัฐธรรมนูญ สหภาพยุโรปจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการออกมิตั้งรับความร่วมมือกับไทยในการลงนามกรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thai-EU PCA) จนกว่าจะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอันน่าเชื่อถือ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างจริงจังเท่านั้น สหภาพยุโรปจึงจะสามารถสนับสนุนการลงนามดังกล่าวต่อไปได้⁸⁵ กรณีของเมียนมาร์เองก็เช่นเดียวกัน หลังจากเกิดการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 ที่นายพลอาวุโสหมิ่นอ่อง หล่าย รัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือน สหภาพยุโรปตัดสินใจระงับโครงการ MYPOL เป็นโครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพตำรวจเมียนมาร์ในแง่ประสิทธิภาพการทำงาน หลักการสิทธิมนุษยชน และหลักสากลต่างๆ ที่พึงปฏิบัติ⁸⁶ รวมถึงการระงับโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่กว่า 240 ล้านดอลลาร์ เพื่อหลีกเลี่ยงการสนับสนุนทางการเงินให้กับรัฐบาลทหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา ระบบยุติธรรม ระบบการเลือกตั้ง และการส่งเสริมโภชนาการให้แก่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล⁸⁷

ด้วยเหตุนี้ การที่สถานการณ์ทางการเมืองภายในของประเทศผู้รับไม่เอื้อต่อการส่งออกความช่วยเหลือทั้งในรูปแบบของเงินสนับสนุน หรือองค์ความรู้สากลจากสหภาพยุโรป กลายเป็นปัจจัยเหนือการควบคุมที่ทำให้อำนาจเชิงปทัสสถานของสหภาพยุโรปลดระดับความเข้มข้นลงได้ในพื้นที่นั้นๆ อันเนื่องมาจากการระงับความสัมพันธ์ และการหยุดชะงักของการดำเนินการโครงการต่างๆ อีกทั้งการเกิดรัฐประหารและการคุมขังทางการเมืองนั้นอาจพิจารณาได้ว่าก่อนหน้านี้ในประเทศผู้รับแนวคิดด้านประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจเชิงปทัสสถานจากสหภาพยุโรปยังไม่เข้มแข็งพอที่จะยับยั้งกระบวนการทำรัฐประหารได้ และยิ่งถ้าหากว่าระบอบการปกครองของประเทศนั้นๆ ไม่อาจกลับคืนสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่น่าเชื่อถือได้ในสายตาโลก สหภาพยุโรปก็ไม่อาจกลับมาสนับสนุนงบประมาณ หรือดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาต่อได้ ยิ่งทำให้เป้าหมายแรกเริ่มในการส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความคืบหน้าของเป้าหมาย SDGs ทั้งสองฝ่าย รวมถึงการรักษาสถานะผู้นำอำนาจเชิงปทัสสถานของ

⁸⁵ ประชาไท, "อียูระงับความร่วมมือกับไทยจนกว่าจะมีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง" 23 June 2014.

<https://prachatai.com/journal/2014/06/54191>.

⁸⁶ Thai PBS, "วิกฤตการเมืองเมียนมา สหภาพยุโรประงับการช่วยเหลือฝึกอบรมตำรวจเมียนมา" 7 February 2021.

<https://www.thaipbs.or.th/program/MyanmarPolitics/episodes/76050>.

⁸⁷ Blenkinsop, Philip. "EU suspends development funds for Myanmar after army coup." Reuters, 4 March 2021,

<https://www.reuters.com/article/us-myanmar-politics-eu-idUSKBN2AW1EX>.

สหภาพยุโรปในพื้นที่นั้นๆ เป็นเรื่องที่ยังคงได้ยากขึ้นไปอีก เมื่อพิจารณาปัจจัยข้างต้นกับการส่งออกอำนาจเชิงพหุภาคีของสหภาพยุโรปมายังไทย ในช่วงที่สหภาพยุโรปประกาศการลงนามในกรอบความตกลง Thai-EU PCA ทำให้ประเทศไทยไม่อาจเข้าถึงความร่วมมือ และองค์ความรู้ต่างๆจากสหภาพยุโรปที่จำเป็นต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทยได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หากเปรียบเทียบกับกรณีในประเทศไทยไม่เกิดการทำให้รัฐประหารขึ้นในปี ค.ศ. 2014 และทั้งสองฝ่ายสามารถลงนามบรรลุกรอบความตกลงดังกล่าวได้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในตอนแรก จะนำมาซึ่งความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กันอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งส่งผลดีต่อทั้งประเทศไทยในแง่ของการยกระดับการพัฒนา การเข้าถึงองค์ความรู้ที่สามารถสะท้อนความสำเร็จของการมีกรอบความร่วมมือผ่านผลการดำเนินงาน SDGs ของประเทศไทยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งยังเป็นผลดีต่อสถานะอำนาจเชิงพหุภาคีของสหภาพยุโรปในแง่ของการที่ประเทศไทยรับเอาบรรทัดฐานไปปฏิบัติตามมากยิ่งขึ้น จากโครงการความช่วยเหลือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม หรือแม้แต่ด้านประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชน

กล่าวโดยสรุปคือ สหภาพยุโรปและไทยประสบความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีภายใต้กรอบความร่วมมือ Thai-EU PCA และยุทธศาสตร์เพื่อความร่วมมือในอินโด-แปซิฟิก ผ่านโครงการด้านการพัฒนาต่างๆ ซึ่งมีส่วนช่วยต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าการที่สหภาพยุโรปเป็นผู้นำด้านความคิดริเริ่มในรูปแบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยการปรับใช้ภายในภูมิภาคของตนจนประสบความสำเร็จช่วยลดผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการยึดถือและปฏิบัติตามหลักนิติธรรม หลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชนได้จริงอย่างเคร่งครัดและส่งออกแนวคิดดังกล่าวสู่ภายนอกภูมิภาคจนทำให้รัฐบาลไทยเล็งเห็นเป็นตัวอย่างและยอมรับแนวปฏิบัติดังกล่าวมาปรับใช้กับนโยบายในประเทศได้นั้น ถือเป็นความสำเร็จของสหภาพยุโรปในแง่ของการส่งออกอำนาจเชิงพหุภาคีอย่างแท้จริง โดยโครงการความช่วยเหลือต่างๆจากสหภาพยุโรปมายังประเทศไทยนั้นยังคงมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศในหลากหลายมิติทั้งด้านการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน การจัดการขยะพลาสติก ไปจนถึงมิติด้านสิทธิมนุษยชน สอดรับกับเจตจำนงหลักของสหภาพยุโรปในการรักษาบทบาทผู้นำเชิงพหุภาคีที่คอยส่งเสริมให้นานาประเทศดำรงไว้ซึ่งการปฏิบัติตามบรรทัดฐานสากล แต่ทั้งนี้ การหยุดชะงักกิจกรรมด้านการพัฒนาเนื่องจากช่วงวิกฤติ COVID-19 กับความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศหลังวิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อสัดส่วนเงินบริจาค ODA และสถานการณ์การเมืองภายในประเทศผู้รับความช่วยเหลืออย่างการทำให้รัฐประหารจนทำให้สหภาพยุโรปจำเป็นต้องระงับความร่วมมือนั้นกำลังกลายเป็นข้อท้าทายที่สำคัญต่อการรักษาสถานะผู้นำอำนาจเชิงพหุภาคีของสหภาพยุโรปไม่ให้เกิดความล่าช้าในพื้นที่ดังกล่าว

บทที่ 4 บทสรุป

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาบทบาทสหภาพยุโรปต่อไทยในการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนและศึกษาพัฒนาการของประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือที่ประเทศไทยได้รับมากับการยกระดับการพัฒนาของประเทศ รวมถึงการตอบสนองต่อผลประโยชน์ในอำนาจเชิงปทัสสถานของสหภาพยุโรป ซึ่งจากการศึกษาพบข้อมูลที่นำไปสู่การตอบคำถามงานวิจัยว่าประเทศไทยมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้งก่อนและหลังการรับรองเป้าหมายฯ โดยผู้นำประเทศได้แสดงทัศนคติเชิงบวกต่อเป้าหมาย SDGs ว่าเป็นพลังความร่วมมือทางการเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบการแก้ไขวิกฤติเร่งด่วนของโลกในด้านต่างๆที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่โลกเคยมีมา รวมถึงแสดงเจตจำนงในการนำเป้าหมายต่างๆ มาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย อีกทั้งประเทศไทยยังเข้าร่วมคณะกรรมการของสหประชาชาติเพื่อจัดทำร่างเป้าหมาย SDGs หรือการจัดทำรายงานผลการทบทวนการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจ (Voluntary National Reviews, VNRs) ในส่วนของการรับเป้าหมายฯ มาเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายระดับประเทศนั้น พบว่าประเทศไทยก้าวหน้าอย่างมากดังจะเห็นได้จากการยกระดับบทบาทคณะกรรมการหลักในการกำกับดูแล วิเคราะห์สถานะการดำเนินงานหน่วยงานย่อยของภาครัฐในการดำเนินงานอย่างคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ในการกระจายความรับผิดชอบในแต่ละเป้าหมายให้แก่กระทรวงต่างๆ การจัดทำแผนที่นำทางการขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Roadmap) การนำเสนอแนวคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนจากสหภาพยุโรปมาใช้ในประเทศไทย ภาคเอกชนเองก็มีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์วิจัยเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ วิเคราะห์ และประเมินเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทย ได้แก่ SDG Move และศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue: ACSDS)

ในด้านของการเชื่อมโยงเป้าหมาย SDGs เข้ากับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง 2 ฉบับจนถึงปัจจุบัน โดยในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีกล่าวถึงเป้าหมาย SDGs ว่าเป็นปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ และการตระหนักในแง่ของความยั่งยืนให้สามารถเกิดขึ้นจริงในทุกมิติให้ได้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม การผลิตและการบริโภค ไปจนถึงการสร้างความเติบโตให้แก่ประชาชนบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่าทั้ง 2 ฉบับที่ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่เริ่มดำเนินการเป้าหมาย SDGs จนถึงปัจจุบันนั้นมีความเชื่อมโยง

และให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายฯ ทั้งสิ้น ซึ่งในแผนฯ ฉบับที่ 12 เน้นไปที่ การนำเป้าหมายฯ มาเป็นกรอบกำหนดแผนแม่แบบ (Template) ของแผนที่นำทาง (Roadmap) การขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายฯ รวมถึงการนำกฎ ระเบียบปฏิบัติ และมาตรฐานสากลใน ด้านต่างๆ มาเป็นแนวปฏิบัติภายในประเทศ และในแผนฯ ฉบับที่ 13 นั้นยกระดับความสำคัญของ เป้าหมาย SDGs ขึ้นไปอีกขั้นด้วยการกำหนดให้เป็น 1 ใน 4 หลักการและแนวคิดสำหรับการกำหนด ทิศทางของแผนฯ ต่อไป ซึ่งในรายงานความก้าวหน้า SDGs ของประเทศไทย พ.ศ. 2559 – 2563 ระบุ ว่าช่วง 5 ปีแรกประเทศไทยไม่มีเป้าหมายใดที่ถูกประเมินว่าอยู่ในระดับวิกฤติ โดยที่ปัจจุบัน สถานะการดำเนินงานของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 44 จาก 163 ประเทศทั่วโลกสะท้อนถึง ความก้าวหน้าของประเทศในการดำเนินงานในแต่ละเป้าหมายไปได้พร้อมๆ กัน อีกทั้งการขยายบทบาท ของประเทศไทยจากผู้รับมาเป็นบทบาทผู้ให้ของประเทศไทยที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในการพัฒนา ประเทศและส่งเสริมช่วยเหลือไปยังประเทศอื่นๆ ผ่านเงินบริจาค ODA กว่า 84 ล้านดอลลาร์ สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2021 และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ แสดงให้เห็นถึงความพยายามของประเทศไทย ในการสร้างบทบาทผู้ให้ในเวทีโลกให้มากขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นประเทศไทยเองยังคงเผชิญกับปัญหาข้อท้าทายของการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs ในหลายปัจจัย ได้แก่ ศักยภาพการเก็บข้อมูล ตัวชี้วัดที่กำหนดมาจากองค์การสหประชาชาติไม่สัมพันธ์กับบริบทสังคมไทย รวมถึงเป้าหมายที่ต้อง ทำให้ SDGs กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายในระดับท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนเพื่อความยั่งยืนที่แท้จริง

ในการศึกษาบทบาทสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการส่งออกความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืนมายังประเทศไทย ทั้งสองฝ่ายประสบความสำเร็จในการขยายความร่วมมือทั้งรูปแบบแบบ ทวิภาคีและพหุภาคีภายใต้กรอบความร่วมมือกรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือ รอบด้าน (Thai-EU PCA) และยุทธศาสตร์เพื่อความร่วมมืออินโด-แปซิฟิกซึ่งสะท้อนเจตจำนงของ สหภาพยุโรปในการยกระดับความร่วมมือกับประเทศไทยให้แน่นแฟ้นและหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น ในยุคสถานการณ์การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เข้มข้นขึ้นจากมหาอำนาจใหม่และเก่าในระบบ ระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหรัฐฯ หรือจีนที่ต่างก็กำลังช่วงชิงอิทธิพลภายในภูมิภาคอาเซียนและอิน โดแปซิฟิก ซึ่งสหภาพยุโรปเองก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ แห่งชาติในภูมิภาคดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน อาจนับได้ว่ากรอบความร่วมมือทั้งสองเป็นเครื่องยืนยัน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของทั้งสองฝ่ายโดยไม่มีใครเสียเปรียบ หมายความว่าประเทศไทยยังคงเป็นหนึ่งใน เป้าหมายที่สำคัญของการส่งออกความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรปทั้งด้านงบประมาณสนับสนุน องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนา และรักษาความยั่งยืนให้แก่ประเทศไทยผ่าน โครงการด้านการพัฒนาต่างๆ ในหลากหลายมิติทั้งโครงการด้านการผลิตและบริการอย่างยั่งยืน การ จัดการขยะพลาสติก ไปจนถึงด้านสิทธิมนุษยชนทั้งที่เป็นงบประมาณจากสหภาพยุโรปโดยตรงและ

โดยความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ ซึ่งผลลัพธ์ของโครงการดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาประเทศไทยในหลากหลายมิติสอดคล้องกับความคืบหน้าการดำเนินเป้าหมาย SDGs ได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทางฝ่ายสหภาพยุโรปเองได้ประโยชน์จากความร่วมมือนี้ภายใต้แนวคิดอำนาจเชิงปทัสสถานด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการส่งเสริมภาพลักษณ์ในฐานะผู้บริจาคงบประมาณเพื่อการพัฒนาที่มากที่สุดในโลก การเป็นกลุ่มประเทศชั้นนำด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีแขนงต่างๆ รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดหลักบรรทัดฐานสากลอย่างเคร่งครัดและส่งออกความรู้พร้อมงบประมาณให้แก่ประเทศภายนอกเพื่อการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (inclusive growth) มาอย่างต่อเนื่องในเวทีโลก

การนำกรอบแนวคิดอำนาจเชิงปทัสสถาน (Normative Power Europe) มาเป็นหลักในการวิเคราะห์ท่าทีแสดงออกของสหภาพยุโรปต่อตัวแสดงภายนอกในฐานะผู้นำเชิงปทัสสถานที่ยังคอยส่งออกและส่งเสริมให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามบรรทัดฐานสากลได้ ถือเป็นพลังทางความคิดที่สามารถทำให้รัฐที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยยอมรับเอาบรรทัดฐานสากล หรือแนวคิดใดๆ เข้าไปใช้ภายในระดับประเทศ ด้วยการที่สหภาพยุโรปเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติบรรทัดฐาน หรือหลักปฏิบัติใดๆ จนประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและส่งออกแนวคิดดังกล่าวสู่ประเทศภายนอกสหภาพฯ เช่น รูปแบบแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน(Circular Economy) ที่เป็นแนวคิดผสมผสานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและเข้ากับระบบอุตสาหกรรมที่พิสูจน์แล้วว่าสามารถช่วยลดผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมถึงการยึดถือและปฏิบัติตามหลักนิติธรรม หลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชนอย่างมีระบบและเคร่งครัดกลายเป็นมาตรฐานและตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สามารถโน้มน้าวให้ประเทศไทยสนใจศึกษา และยอมรับแนวปฏิบัติดังกล่าวมาต่อยอดเพื่อนำมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาระดับประเทศทั้งระยะสั้น ระยะยาว สะท้อนถึงความสำเร็จของสหภาพยุโรปในการส่งออกแนวคิด การสร้างความเชื่อมั่น สอดรับกับเจตจำนงหลักของสหภาพยุโรปในการรักษาบทบาทผู้นำเชิงปทัสสถานที่ยังคอยส่งเสริมให้นานาประเทศดำรงไว้ซึ่งการปฏิบัติตามบรรทัดฐานสากล อีกทั้งช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้แก่สหภาพยุโรปได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงส่งผลดีต่อการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติอีกด้วย ซึ่งในกรณีบทบาทผู้ช่วยเหลือของสหภาพยุโรปต่อประเทศไทยในโครงการต่างๆ เพื่อช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมาย SDGs นั้น ทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นของความพยายามรักษาบทบาทการเป็นผู้นำด้านแนวความคิด หลักการ กฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักสิทธิมนุษยชน หลักประชาธิปไตยผ่านโครงการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามแนวคิดที่สหภาพยุโรปสร้างขึ้นและต้องการรักษามาตรฐานเอาไว้ ถึงแม้ว่าสหภาพยุโรปจะเผชิญกับความท้าทายการรักษาอำนาจเชิงปทัสสถานจากการหยุดชะงักกิจกรรมด้านการพัฒนาเนื่องจากช่วงวิกฤติ COVID-19 ความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศหลังวิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อสัดส่วนเงินบริจาค ODA ที่ลดลงและสถานการณ์การเมืองภายในประเทศผู้รับ

ความช่วยเหลือที่เป็นการฝ่าฝืนบรรทัดฐานสากล อย่างเช่น การทำรัฐประหารในประเทศไทยและเมียนมาร์ทำให้สหภาพยุโรปจำเป็นต้องระงับความร่วมมือส่งผลให้อำนาจเชิงปทัสสถานของสหภาพยุโรปมีแนวโน้มแผ่เบาลงในพื้นที่ดังกล่าว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสหภาพยุโรปกำลังพยายามปรับตัวกลับมายกระดับความร่วมมือให้มากขึ้นเพื่อชดเชยในส่วนที่เสียไป สอดคล้องกับข้อเสนอของแมนเนอร์สที่กล่าวไปข้างต้นว่าอำนาจเชิงปทัสสถานจะสมเหตุสมผลเป็นที่ยอมรับและยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมันถูกเชื่อว่ามี ความชอบธรรมจากคนที่ใช้มัน นี่จึงเป็นอีกหนึ่งภารกิจด้านการต่างประเทศที่สำคัญของสหภาพยุโรป ในการโน้มน้าวให้ประเทศภายนอกยอมรับแนวคิด บรรทัดฐาน หลักปฏิบัติที่ต้นสร้างขึ้นและนำไปปฏิบัติตามให้ได้มากที่สุดและยาวนานที่สุดจึงจะเรียกได้ว่าเป็นมหาอำนาจทางความคิดอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- "Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development." Department of Economic and Social Affairs, United Nations, <https://www.un.org/esa/ffd/publications/aaaa-outcome.html>.
- "Aid (Oda) Disbursements to Countries and Regions [Dac2a]." edited by Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A#>.
- AL-MULLA, SARA. "International Organizations Have a Key Role to Play in Tackling Global Issues." *Arabnews*, 24 November 2021. <https://www.arabnews.com/node/1974751>.
- "Bangkok Declaration of the Asia-Pacific Region on the United Nations Development Agenda Beyond 2015." news release., 27 August 2013, <https://apgreenjobs.ilo.org/resources/bangkok-declaration-of-the-asia-pacific-region-on-the-united-nations-development-agenda-beyond-2015>.
- Bigg, Tom. "Reconceiving the Sdgs as a Political Force for Change." *International Institute for Environment and Development* (2016). <http://www.jstor.org/stable/resrep16687>.
- Blenkinsop, Philip. "Eu Suspends Development Funds for Myanmar after Army Coup." *Reuters*, 4 March 2021. <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-politics-eu-idUSKBN2AW1EX>.
- Breu, T., Bergöö, M., Ebnetter, L. et al. "Where to Begin? Defining National Strategies for Implementing the 2030 Agenda: The Case of Switzerland." *Sustain Sci* 16 (2021): 183–201 <https://doi.org/10.1007/s11625-020-00856-0>.
- Brown, Stephen. "The Impact of Covid-19 on Development Assistance." *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis* (19 January 2021). <https://doi.org/10.1177/0020702020986888>.
- "Concept Note "How Can Localization of Sdgs Contribute to “Leaving No One Behind”?”. *High-Level Political Forum on Sustainable Development*. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/28578egypt_concep

[t_note.pdf](#).

"Council Conclusions on an Eu Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific." edited by Council of the European Union, 2021.

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7914-2021-INIT/en/pdf>.

Damian, Carrington. "This Article Is More Than 4 Years Old Humans Just 0.01% of All Life but Have Destroyed 83% of Wild Mammals – Study." 21 May 2018.

<https://www.theguardian.com/environment/2018/may/21/human-race-just-001-of-all-life-but-has-destroyed-over-80-of-wild-mammals-study>.

Dufief, Elise. *Financing Sustainable Development in the Global South.* "Ten Ideas to Strengthen the Eu's Sustainable Development Goals Leadership (Experts' Contributions)." (2022). <https://eu-dashboards.sdindex.org/chapters/part-3-ten-ideas-to-strengthen-the-eus-sustainable-gevelopment-goals-leadership#figure-3-1-bilateral-oda-from-eu-institutions-by-sector-2020>.

Elder, M., Ellis, G. "Asean Countries' Environmental Policies for the Sustainable Development Goals (Sdgs)." *Environ Dev Sustain* (2022).

<https://doi.org/10.1007/s10668-022-02514-0>.

"Eu Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific." European Union External Action, 2021.

https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategy-cooperation-indo-pacific-0_en.

"The Eu Switch to Green Flagship Initiative. "The Eu Leads Global Efforts on the Circular Economy with Its New Action Plan (2020)." Switchtogreen, 2020,

<https://www.switchtogreen.eu/the-eu-leads-global-efforts-on-the-circular-economy-with-its-new-action-plan/>.

"The European Union and Thailand Initial Partnership and Cooperation Agreement."

European Union External Action, Updated 2 September 2022,

https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-and-thailand-initial-partnership-and-cooperation-agreement_en.

Henoekl, Thomas. "What Place for Asia in the Eu's Strategy on Development Cooperation?: Which Role for Europe in Asia? Any at All? Edited by Olivia Gippner and Joseph Barnsley. *Changing Waters: Towards a New Eu Asia Strategy.*" (2016): 73-74. <http://www.jstor.org/stable/resrep45147.14>.

"International Strategies; Sustainable Development Goals." European Commission,

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals_en.

"Joint Communication on the Indo-Pacific." edited by European Union External Action, 2021. https://www.eeas.europa.eu/eeas/joint-communication-indo-pacific_en.

Lin, Brian Chi-ang. "Institutional Failure and Sustainability Policy." *Journal of Economic Issues* (2021). <https://doi.org/10.1080/00213624.2021.1918499>.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00213624.2021.1918499>.

Manners, Ian. "The Concept of Normative Power in World Politics." (2009).

<http://www.jstor.org/stable/resrep13211>.

———. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?". *Journal of Common Market Studies* (2002): 235-58. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00353>.

https://www.researchgate.net/publication/4763963_Normative_Power_Europe_A_Contradiction_in_Terms.

———. "Theorizing Normative Power in European Union-Israeli/Palestinian Relations." *Focus of this Special Issue: Middle East Critique* 27 (2018): 321-34.

<https://doi.org/10.1080/19436149.2018.1510578>.

https://www.researchgate.net/publication/329883945_Theorizing_Normative_Power_in_European_Union-IsraeliPalestinian_Relations_Focus_of_this_Special_Issue.

"Millennium Development Goals and Beyond 2015." United Nations,

<https://www.un.org/millenniumgoals/>.

Oda Levels in 2022 – Preliminary Data Detailed Summary Note. (Organisation for Economic Co-operation and Development 12 April 2023 2023).

<https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/ODA-2022-summary.pdf>.

Olsen, Simon H., Shom Teoh, Ikuho Miyazawa. "Asean Community and the Sustainable Development Goals: Positioning Sustainability at the Heart of Regional Integration." *Greening Integration in Asia: How Regional Integration Can Benefit People and the Environment*. (2015).

<http://www.jstor.org/stable/resrep00714.11>.

"The Overall Performance of All 193 Un Member States." *SDGs 2022 Rankings*, 2022,

<https://dashboards.sdindex.org/rankings>.

Silander, Daniel. "The European Commission on Sustainable Development. A New Normative Power in Its Making?". *Forum for Social Economics* (January 2022 2022).

https://www.researchgate.net/publication/358241984_The_European_Commission_on_on_Sustainable_Development_A_New_Normative_Power_in_Its_Making.

"Sustainable Development." Department of Economic and Social Affairs, United Nations, <https://sdgs.un.org/goals>.

"Sustainable Development Goals and the Agenda2030." European Commission, Updated 15 September 2015,

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5709.

The Sustainable Development Report, Thailand. SDG Index (15 April 2023 2023).

<https://dashboards.sdindex.org/profiles/thailand>.

Venkatachalam ANBUMOZHI Ponciano S. INTAL, Jr. "Can Thinking Green and Sustainability Be an Economic Opportunity for Asean?" September 2015. (2015).

<https://www.eria.org/ERIA-DP-2015-66.pdf>.

Vries, Gijs de. "Culture in the Sustainable Development Goals the Role of the European Union." June 2020. (2020). <https://sdgtoolkit.org/tool/culture-in-the-sustainable-development-goals-the-role-of-the-european-union/>.

UNDP, Thailand. "โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (Undp in Thailand) ด้วยการสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ได้ดำเนินโครงการวิจัยที่สำคัญใน 2 หัวข้อ ได้แก่ “การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน” และ “การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน”." facebook, 18 October 2021.

https://web.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0SGdUPJur2A68xmmmjaqji6oPqgTuUDxbiFd44B8SFV6L5q1kZfiD7PUzODwpJiHyRl&id=150365761703762&mib_extid=CDWPTG&_rdc=1&_rdr.

"เกี่ยวกับ Sdgs." สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, <https://sdgs.nesdc.go.th/> เกี่ยวกับ-sdgs/.

"แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 พ.ศ. 2560 – 2564." edited by สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

"แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่13 พ.ศ2566 – 2570." edited by สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

<https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>.

โกเมนกุล, กุลบุตร และคณะ. รายงานวิจัย โครงการ “การสำรวจสถานะเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17 และการปรับใช้เป้าประสงค์และตัวชี้วัดในบริบทประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก (*Partnerships for the Goals*) ในแง่การเงินและการค้า”. ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Centre for SDG Research and Support: SDG Move) (2020). <https://www.sdgmovement.com/2020/04/28/sdg-status-sdg17/>.

"โครงการส่งเสริมการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการปัญหาขยะทะเล." องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย, Updated 26 May 2022, <https://www.thai-german-cooperation.info/th/rethinking-plastics-circular-economy-solutions-to-marine-litter/>.

"โครงการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนในทวีปเอเชีย ก้าวสู่ระยะที่สอง มุ่งบรรลุเป้าหมายพัฒนาที่ยั่งยืน." องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย, Updated 20 September 2018, <https://www.thai-german-cooperation.info/th/switch-asia-scp-facility-kicks-start-new-phase/>.

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, "ข้อมูลการรับความช่วยเหลือของประเทศไทย : ภาพรวมการรับความช่วยเหลือ," 2021, <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/page/ข้อมูลการรับความช่วยเหลือของประเทศไทย-ภาพรวม?menu=5f45032ad6a6767669558c67>.

———, "ภาพรวมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย," 10 April <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/page/oda-ของประเทศไทย?menu=5f363df3db2be85780216df5>.

กระทรวงการต่างประเทศ. "ไทยและ Eu ลงนามร่างกรอบความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน (Thailand-Eu Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-Eu Pca)." news release, 15 December 2022, <https://www.mfa.go.th/th/content/pca-dec22?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>.

———. "ถ้อยแถลงนายกรัฐมนตรีในการประชุม Unga ครั้งที่ 70." news release, 30 September, 2015, <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcf6915e39c3060019a03>.

———, "ถาม-ตอบ เรื่องร่างกรอบความตกลง Pca ไทย-Eu ภายใต้ความสัมพันธ์ไทย-Eu ยุคใหม่," 2023, <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/ถาม-ตอบ-เรื่องร่างกรอบความตกลง->

pca-ไทย-eu-ภายใต้คว.

——, "สหภาพยุโรป (European Union -- Eu)," 2022,

<https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a35d?cate=5d5bcb4e15e39c3060006872>.

กระทรวงยุติธรรม. "คุ้มครองสิทธิฯ ร่วมกับ Undp และ Eu สรุปผลการวิจัย เรื่อง “การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และกฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย.” 8 December 2021. <https://www.moj.go.th/view/61930>.

คงศรี, ณัชฎา, "จาก Mdgs สู่ Sdgs เป้าหมายการพัฒนาที่เปลี่ยนไปเพื่อความยั่งยืน." *SDG move*, 2020, <https://www.sdgmove.com/2017/08/13/mdgstosdgs/>.

คณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทย. "อินโดแปซิฟิก: สหภาพยุโรปและประเทศไทยลงนามในความตกลงว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน." news release, 16 December 2022, https://www.eeas.europa.eu/delegations/thailand/indo-pacific-the-european-union-and-thailand-sign-partnership-and-cooperation-agreement_th?s=181.

"ความเป็นมาและภารกิจศูนย์วิจัย." ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Centre for SDG Research and Support: SDG Move), <https://www.sdgmove.com/background-and-mission/>.

"ทส. ร่วมกับ Eu Switch-Asia ปลุกพลังคนรุ่นใหม่ขับเคลื่อนวิถีชีวิตยั่งยืน." ผู้จัดการออนไลน์, 16 September 2021. <https://mgronline.com/greeninnovation/detail/964000092118>.

บริพนธ์, ชนกันนท์. "อำนาจเชิงปทัสสถานกับผลประโยชน์แห่งชาติ ในกระบวนการสร้างนโยบายของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับวิกฤติผู้ลี้ภัย: กรณีศึกษาความตกลงสหภาพยุโรป-ตุรกี." *Journal of European Studies*, no. 27 no.2 (2021). <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jes/article/view/248255/170942>.

บุญนาค, เนตรจิตาร์, "Sdg Updates | เปิดรายงาน Sustainable Development Report 2022 และ Sdg Index 2022." *SDG move*, 2022, <https://www.sdgmove.com/2022/06/02/sdg-updates-sustainable-development-report-sdg-index-2022/>.

บุญนาค, ชล, "Sdg Insights | สถานะประเทศไทยจาก Sdg Index: 4 ปีผ่านไป อะไรดีขึ้นหรือแย่ลงบ้าง ?." *SDG move*, 2020, <https://www.sdgmove.com/2020/02/17/sdg-insights-4years-of-sdgs-in-thailand/>.

"ม.มหิตล ผลักดัน ศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (Asean Centre for

Sustainable Development Studies and Dialogue : Acsdsd) ชี้นำนโยบายไทย-อาเซียน." นิตยสารสารวิทย์, 9 March, 2021.

<https://www.nstda.or.th/sci2pub/acsd/d/>.

มุงงาม, เพ็ญพิชชา, "อนาคตร่วม: วิสัยทัศน์สหภาพยุโรป อาเซียน และไทยต่อ 'อินโด-แปซิฟิก'."

the101.world, 2023, <https://www.the101.world/eu-indo-pacific-strategy-asean-thailand/>.

"ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580." edited by สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf.

"ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๖." edited by

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/03/ระเบียบ-สนร-ว่าด้วย-กพย.-พ.ศ.-2556.pdf>.

รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2558. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2558.pdf>.

รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2559 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2559.pdf>.

รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2560 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2560.pdf>.

รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2561. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2561.pdf>.

รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2563 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2020/07/การประชุมกพย.-ครั้งที่-1-2563.pdf>.

รายงานความก้าวหน้า Sdgs ของประเทศไทย พ.ศ.2559-2563. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://sdgs.nesdc.go.th/รายงานความก้าวหน้า-sdgs-ของ/>.

"วิกฤตการเมืองเมียนมา สหภาพยุโรปประังการช่วยเหลือฝึกรอบมตำรวจเมียนมา." *Thai PBS*, 7 February 2021.

<https://www.thaipbs.or.th/program/MyanmarPolitics/episodes/76050>.

"สหภาพยุโรปสนับสนุนงบ 82 ล้านบาทเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย." Unicef Thailand, Updated 12 March 2019,

<https://www.unicef.org/thailand/th/press-releases/สหภาพยุโรปสนับสนุนงบ-82>.

สิงห์ล่อ, ถิรพร, "Sdg Updates | Act Now! In “Decade of Action (2021-2030)”: อัปเดตความก้าวหน้าสำรวจความท้าทาย แล้วลงมือทำได้เลย!" *SDG move*, 2021,

<https://www.sdgmove.com/2021/02/04/sdgs-thai-decade-of-action/>.

สุคำภา, รังสรรค์. "ความเป็นผู้นำของสหภาพยุโรปในการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก European Union Leadership in Combating Global Climate Change." *JOURNAL OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT* 13(1) (2016): 94–117.

<https://doi.org/https://doi.org/10.14456/jem.2017.6>.

สุริยะโชติชยางกุล, จิรวัดน์ และ พิศลยบุตร, นณริฎ. รายงานวิจัย โครงการ “การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย” ในเป้าหมายที่ 16. ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Centre for SDG Research and Support: SDG Move) (29 April 2020).

<https://www.sdgmove.com/2019/04/12/status-review-sdg16/>.

"อียู-สหประชาชาติ จับมือส่งเสริมการพัฒนายั่งยืนและสิทธิมนุษยชนในไทย." *Workpointtoday*, Updated 2 March 2023, <https://workpointtoday.com/eu-un-230302/>.

"อียูระงับความร่วมมือกับไทยจนกว่าจะมีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง." *ประชาไท*, 23 June 2014.

<https://prachatai.com/journal/2014/06/54191>.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ธีราพร ปทุมมาสูตร
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานครฯ
วุฒิการศึกษา	อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาเอเชียตะวันออกเฉียง (ภาษาเกาหลี) เกียรตินิยม อันดับ 2 มหาวิทยาลัยศิลปากร

